

Supported by:

based on a decision of
the German Bundestag

SGP The GEF
Small Grants
Programme

سند راهبردی

حمایت از مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی در ایران

در چارچوب ابتکار حمایت جهانی مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی فاز ۲

برنامه کمک های کوچک تسهیلات محیط زیست جهانی

برنامه توسعه ملل متحد در ایران

۱۴۰۳

فهرست مطالب

۳	واژگان
۴	پیشینه و مقدمه
۶	انواع حاکمیت در حفاظت از محیط زیست و منابع طبیعی
۷	تعریف مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی و ویژگی های اصلی آنها
۸	ضرورت احیا و به رسمیت شناخته شدن مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی در اسناد بین المللی و ملی
۸	قوانین و مقررات بین المللی
۹	قوانین و مقررات ملی
۱۰	چالش های مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی
۱۴	شناسایی و تحلیل دست اندرکاران
۱۷	راهبردهای حمایت از مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی در ایران
۱۸	چشم انداز
۱۸	اهداف راهبردی
۲۰	اهداف راهبردهای حمایت از مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی
۲۶	ارتباط متقابل میان راهبردهای چهارگانه
۲۸	مدیریت دانش
۲۹	استراتژی ارتباطات
۲۹	مدیریت ریسک
۳۱	پایش و ارزشیابی
۳۲	شاخص های جهانی برای فاز دوم ICCA-GSI
۳۶	تعیین محدوده های هدف در اجرای طرح ها
۳۶	ویژگی های طرح های پیشنهادی
۳۷	ضمیمه یک

مخفف	انگلیسی	فارسی
AMR	Annual Monitoring Report	گزارش پایش سالانه
Agriculture CCAs	Agriculture Community Conserved Areas	مناطق کشاورزی تحت حفاظت عرفی جوامع محلی
CBD	Convention on Biological Diversity	کنوانسیون تنوع زیستی
CBO	Community Based Organization	سازمان جامعه محلی
CCAs	Community Conserved Areas	مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی
CPS	Country Programme Strategy	راهبرد برنامه کشوری
CSO	Civil Society Organization	سازمان جامعه مدنی
GBF	Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework	چارچوب جهانی تنوع زیستی کونمینگ-مونترال
GEF	Global Environment Facility	تسهیلات محیط زیست جهانی
ICCA-GSI	Global Support Initiative Indigenous Community Conserved Area	ابتکار حمایت جهانی از مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی
ICCA Consortium	Indigenous Community Conserved Area Consortium	کنسرسیوم مناطق حفاظت عرفی
IUCN	International Union for Conservation of Nature	اتحادیه بین المللی حفاظت از طبیعت
Marine and Coastal CCAs	Marine and Coastal Community Conserved Areas	مناطق دریایی- ساحلی تحت حفاظت عرفی جوامع محلی
M&E	Monitoring and Evaluation	پایش و ارزشیابی
NGO	Non-governmental Organization	سازمان مردم نهاد
OP	Operational Phase	فاز عملیاتی
SGP	Small Grants Programme	برنامه کمک های کوچک
Tribal CCAs	Tribal Community Conserved Areas	مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع عشایری
UNDAF	United Nations Development Assistance Framework	چارچوب کمک های توسعه ای سازمان ملل متحد
UNDP	United Nations Development Programme	برنامه توسعه ملل متحد
UNEP-WCMC	United Nations Environment Programme World Conservation Monitoring Centre	برنامه محیط زیست سازمان ملل متحد- مرکز پایش و حفاظت جهانی
WPC	World Parks Congress	کنگره پارک های جهان

پیشینه و مقدمه

تاریخچه حفاظت و استفاده پایدار در بسیاری از نقاط جهان بسیار قدیمی تر از مناطق حفاظت شده تحت مدیریت دولت است. در طول هزاران سال، انسان ها قوانین عرفی و انواع حکمرانی را از طریق دانش بومی آموخته و به تفصیل شرح داده‌اند و دانش مدیریت منابع طبیعی خود را، عمدتاً برای حفظ خود از طریق حفاظت از طبیعت، توسعه داده‌اند. بسیاری از مطالعات در سراسر جهان نشان می‌دهد که جوامع محلی و مردم بومی دانش ارزشمندی در مورد منابع ژنتیکی، گونه‌ها، اکوسیستم‌ها و مناظر خشکی/مناظر دریایی داشتند (و هنوز هم دارند). متأسفانه این دانش که اغلب شفاهی و مبتنی بر تجربه است (برخلاف دانش علمی) اغلب توسط سازمان‌های حفاظتی مورد غفلت قرار می‌گیرد یا به رسمیت شناخته نمی‌شود. اگرچه در دهه‌های گذشته، این روند در حال تغییر بوده است. دستورالعمل‌های اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت^۱ برای اعمال دسته‌های مدیریت مناطق حفاظت‌شده بیان می‌کند که «مناطق حفاظت‌شده از همه دسته‌ها می‌توانند توسط سازمان‌های دولتی، سازمان‌های غیردولتی، جوامع، مردم بومی، شرکت‌های خصوصی - به تنهایی یا به صورت ترکیبی - اداره (و مالکیت) شوند.»

بنابراین، دانش محلی و بومی در حفاظت از محیط زیست و مدیریت منابع طبیعی برای حفاظت کلیدی است، اما این دانش متأسفانه رو به افول است (دره‌شوری، ۱۳۹۳). لذا برنامه کمک‌های کوچک/ تسهیلات محیط‌زیست جهانی/ برنامه توسعه ملل متحد (GEF SGP UNDP)^۲ کمک می‌کند تا این دانش در سراسر جهان برای افزایش حفاظت از طبیعت، معیشت جامعه محلی و تاب‌آوری در برابر تغییرات آب و هوایی گردآوری شود.

هدف فاز اول ابتکار حمایت جهانی^۳ از مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی^۴ گسترش دامنه و کیفیت انواع مختلف حکمرانی در مناطق حفاظت‌شده، و افزایش معیشت پایدار از طریق بهبود شناخت، دانش و ظرفیت‌سازی^۵ است. اقدامات تحت این ابتکار با اهداف آچی^۴ ۲۰۲۰ کنوانسیون تنوع زیستی، به ویژه اهداف ۱۱ (افزایش پوشش مناطق حفاظت‌شده)، ۱۴ (حفاظت از خدمات ضروری اکوسیستم)، و ۱۸ (حفاظت از دانش سنتی) سازگار بوده است.

برنامه کمک‌های کوچک تسهیلات محیط‌زیست جهانی برنامه توسعه ملل متحد در زمینه تقویت مشارکت نهادهای مدنی و محلی جهت حفظ زیست‌بوم‌های با اهمیت جهانی از سال ۲۰۰۱ در ایران فعالیت می‌کند. از سال ۲۰۱۹ با توجه به تجارب موفق برنامه کمک‌های کوچک در زمینه جلب مشارکت‌های مردمی، ایران به عنوان یکی از کشورهای دریافت‌کننده اعتبار فاز اول حمایت از مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی (ICCA- GSI) همراه با ۴۵ کشور دیگر انتخاب شد. این سند (راهبرد حمایت از مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی^۵)، به عنوان بخش تکمیلی «سند راهبرد کشوری برنامه کمک‌های کوچک در فاز عملیاتی ششم^۶» آمده است.

با تصویب چارچوب جهانی تنوع زیستی «کونمینگ-مونترآل» (GBF) در پانزدهمین نشست کنفرانس اعضای کنوانسیون تنوع زیستی (CBD COP15) در نوامبر ۲۰۲۲، راهبردهای مدیریت تنوع زیستی به‌طور فزاینده‌ای نقش حیاتی جوامع

¹ International Union for Conservation of Nature (IUCN)

² Global Environment Facility/ Small Grants Programme/ United Nations Development Programme

³ Global Support Initiative (GSI)

⁴ Aichi Targets

⁵ Community Conserved Areas (CCAs)

⁶ GEF SGP OP6

بومی و محلی را در حفاظت داوطلبانه از تنوع زیستی خارج از چارچوب مناطق حفاظت‌شده رسمی مورد تأیید دولت‌ها (که تنها ۱۷ درصد از خشکی‌های جهان را شامل می‌شوند) به رسمیت شناخته و بر آن تأکید می‌کنند.

بنابراین، فاز دوم ابتکار جهانی ICCA-GSI آغاز شد تا به بهبود شناخت و اثربخشی کلی در زمینه حفاظت از تنوع زیستی، معیشت پایدار و تاب‌آوری در برابر اثرات تغییرات اقلیمی در مناطق ICCA ادامه دهد. فاز دوم ICCA-GSI بر حفاظت از تنوع زیستی با تمرکز بر نقش مناطق ICCA به عنوان بخشی از اهداف چارچوب جهانی تنوع زیستی (GBF) تا سال ۲۰۳۰ تمرکز خواهد داشت، به‌ویژه در زمینه‌های زیر:

هدف ۳: حفاظت و صیانت از اکوسیستم‌ها و اطمینان از اینکه ۳۰ درصد از مناطق خشکی و دریایی جهان تا سال ۲۰۳۰ حفظ و نگهداری شوند

هدف ۲۱: هدایت اقدامات مرتبط با تنوع زیستی از طریق به‌اشتراک‌گذاری دانش، از جمله اطلاعات مربوط به تنوع زیستی، دانش سنتی، نوآوری‌ها و شیوه‌های جوامع بومی و محلی، بر اساس رضایت آزاد، آگاهانه و قبلی آن‌ها

هدف ۲۲: مشارکت جوامع بومی و محلی در تصمیم‌گیری‌های مرتبط با تنوع زیستی

هدف ۲۳: عدالت جنسیتی

ارتباط فاز دوم ابتکار جهانی ICCA-GSI با برنامه راهبردی UNDP (۲۰۲۲ تا ۲۰۲۵)

برنامه راهبردی	نتیجه برنامه راهبردی	خروجی‌های ICCA-GSI همسو با برنامه راهبردی UNDP
راهحل راهبردی ۴ (محیط زیست)	قرار دادن طبیعت و محیط زیست در بطن اقتصادهای ملی و برنامه‌ریزی؛ کمک به دولت‌ها برای حفاظت، مدیریت و ارزش‌گذاری دارایی‌های طبیعی خود.	- بهبود شناخت، حمایت و اثربخشی کلی برای حفاظت از تنوع زیستی، معیشت پایدار و تاب‌آوری در برابر تغییرات اقلیمی، برای سرزمین‌ها و مناطقی که توسط مردم بومی و جوامع محلی محافظت می‌شوند (ICCAs)، از طریق افزایش ظرفیت‌های همه جانبه که به دستیابی به اهداف جهانی سازمان ملل و چارچوب جهانی تنوع زیستی کمک می‌کند.
راهحل راهبردی ۴ (عدالت جنسیتی)	ظرفیت‌سازی و تقویت توانمندسازی زنان	- کمک‌های خرد برای اقدامات جامعه بنیاد، که مستقیماً به هدف ۲۳ چارچوب جهانی تنوع زیستی (عدالت جنسیتی) کمک می‌کند.
راهحل راهبردی ۲ (حکمرانی)	کمک به کشورها برای مقابله با پیچیدگی‌های نوظهور از طریق "آینده‌نگری" سیستم‌های حکمرانی از طریق رویکردهای پیش‌بینی‌کننده و مدیریت بهتر ریسک.	- حمایت برای شناخت ICCA ها و حفاظت از آن‌ها - تبادل دانش در سطح منطقه‌ای بین سازمان‌های غیردولتی و سازمان‌های محلی که در جهت شناخت ICCA ها و مناطق حفاظت‌شده مرتبط با اهداف ۳ و ۲۲ چارچوب جهانی تنوع زیستی فعالیت می‌کنند.

با بهره‌گیری از دستاوردهای فاز اول ابتکار جهانی ICCA-GSI، سه مؤلفه متمایز که به عنوان «بسته‌های کاری» شناخته می‌شوند، در فاز دوم نیز ادامه می‌یابند تا چارچوبی برای ایجاد تغییرات نظام‌مند در سطوح محلی، ملی و جهانی فراهم کنند. این مؤلفه‌ها عبارت‌اند از:

- بسته کاری ۱- ارائه حمایت مستقیم از اقدام مبتنی بر جامعه محلی و معیشت پایدار و کاهش فقر
- بسته کاری ۲- حقوقی، خط مشی و سایر اشکال حمایت برای شناخت بهتر
- بسته کاری ۳- شبکه سازی، دانش، تولید و تبادل بین ابتکارات ملی و تشکل های جامعه مدنی (CSO) در سطوح منطقه ای و جهانی.

روش شناسی

در تهیه این سند یک تیم مشاوره متشکل از اعضای کمیته راهبری ملی و گروه تخصصی مشاورین برنامه کمک های کوچک، سازمان های غیردولتی، سازمان های جامعه محلی و برخی سازمان های دولتی مرتبط نقش مستقیم و غیر مستقیم داشته اند. به همین منظور تجارب و درس آموخته‌های بیش از ۶۰ پروژه مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی در ایران و فعالیت‌های قبلی انجام شده توسط سازمان‌های مردم نهاد مورد بررسی قرار گرفت. در ادامه با برگزاری کارگاه و نشست های مشورتی با حضور نمایندگان تشکل‌های محلی، مدنی، دانشگاهی و دستگاه‌های دولتی دست‌اندرکار، عوامل موثر در موفقیت و یا عدم کارایی طرح‌ها شناسایی شده است و در تهیه این سند مورد استفاده قرار گرفته شده است.

نظر به وسعت سرزمینی و تنوع بالای اقلیمی و زیستی ایران و به منظور برنامه‌ریزی و اجرایی نمودن ابتکار حمایت جهانی از مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی، ضمن بکارگیری تجارب و شناخت بدست آمده از ظرفیت‌های بومی و پتانسیل‌های موجود در جوامع محلی کشور سعی شد تا شناسایی مناطق حساس و اولویت‌دار از نظر تنوع زیستی و فرهنگی صورت گیرد.

مراحل تدوین، تایید و تصویب این سند به صورت زیر انجام شده است:

- ۱) مرور منابع و تجارب و دستاوردهای حاصل از فعالیت‌های پیشین برنامه و پروژه های مرتبط
- ۲) برگزاری کارگاه مشورتی با نمایندگان دستگاه‌های دولتی مرتبط
- ۳) برگزاری کارگاه مشورتی با حضور سازمان های مردم نهاد، نهادهای مدنی، جامعه محلی، نمایندگان دستگاه های دولتی و سایر دست اندرکاران با هدف بررسی نهایی راهبردها، اقدامات پیشنهادی و برنامه پایش
- ۴) بررسی و تایید پیش نویس سند در کمیته راهبری ملی برنامه
- ۵) بررسی و تصویب پیش نویس نهایی توسط دفتر مرکزی برنامه کمک های کوچک

انواع حاکمیت در حفاظت از محیط زیست و منابع طبیعی

بر اساس تعریف اتحادیه جهانی حفاظت و کنوانسیون تنوع زیستی که در راهنمای چارچوب جهانی تنوع زیستی کانمینگ مونترال هم به آن اشاره شده است چهار نوع حاکمیت در خصوص حفاظت از محیط زیست و منابع طبیعی وجود دارد:

الف) **حاکمیت توسط دولت:** وزارتخانه‌ها/نهادهای ملی و/یا استانی و مدیریت‌های واگذار شده دولت (مانند، به یک سازمان غیردولتی).

ب) **حاکمیت خصوصی:** مالکین فردی، نهادهای غیرانتفاعی (مانند سازمان‌های مردم‌نهاد، دانشگاه‌ها، تعاونی‌ها (یا سازمان‌های انتفاعی (فردی یا شرکتی)).

ج) **حاکمیت توسط اقوام بومی یا جوامع محلی:** سرزمین‌ها و نواحی حفاظت شده توسط اقوام بومی یا جوامع محلی (که در برخی تصمیم‌های کنوانسیون تنوع زیستی به عنوان ICCAs اشاره شده و در برخی زمینه‌ها همچنین به نام "سرزمین‌های حیات"، مناطق و سرزمین‌های حفاظت شده توسط اقوام و جامعه و/یا انواع مختلف نام‌های مبتنی بر زمینه اشاره دارد)

د) **حاکمیت مشترک:** نهادهای حاکمیتی همکار و مشترک که به وسیله بازیگران مختلف (دولتی و/یا غیردولتی) و همچنین حاکمیت فراملی اداره می‌شوند.

تعریف مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی و ویژگی‌های اصلی آنها

طبق تعریف کنگره جهانی پارک‌ها^۷، اکوسیستم‌های طبیعی و یا تغییر یافته که دارای ارزشهای بارز تنوع زیستی، خدمات اکولوژیک و ارزش‌های فرهنگی هستند و توسط جامعه محلی به صورت داوطلبانه، چه از طریق قوانین عرفی و یا دیگر روش‌های موثر حفاظت می‌شوند، مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی (CCA) نامیده می‌شود.

اتحادیه جهانی حفاظت^۸ سه ویژگی برای مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی تعریف نموده است:

۱. وجود ارتباط قوی و نزدیک بین مردم محلی یا جامعه بومی با یک قلمرو^۹ /محدوده/ گونه، به دلایل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و دیگر عوامل.

۲. نقش کلیدی مردم محلی در تصمیم‌گیری در مورد مدیریت قلمرو/محدوده/گونه.

۳. تصمیمات مدیریتی و تلاش‌های خودجوش جامعه محلی که منجر به حفاظت از قلمرو/محدوده/گونه شود و آنرا به ارزش‌های فرهنگی مرتبط سازد (Corrigan and Hay-Edie 2013).

گاهی ممکن است هدف آگاهانه مدیریت با حفاظت متفاوت باشد و در نتیجه اهداف دیگری از جمله حفاظت از مناطق مهم معنوی یا فرهنگی، تأمین معیشت و غیره نیز در نظر گرفته شود اما با این تعریف، حفاظت شامل حمایت، احیاء و استفاده پایدار از طبیعت است. بنابراین، این رویکرد تشخیص می‌دهد که مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی ممکن است در تمام جنبه‌های برنامه‌ریزی سرزمین، یعنی مدیریت پایدار تنوع زیستی، مدیریت پایدار منابع طبیعی و اشکال تولید مانند کشاورزی، گله‌داری، ماهیگیری و آبی‌پروری و همچنین مدیریت مناطق حفاظت شده، گنجانده شوند.

⁷ World Parks Congress

⁸ IUCN

⁹ Territory

همانطور که در بالا ذکر شد، سه جنبه زیر برای مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی مشترک است:

الف) ارتباط عمیق بین جامعه محلی و طبیعت

ب) وجود یک سیستم مدیریت محلی موثر (نوع حکمروایی)

ج) نتایج موثر برای حفاظت از طبیعت و جوامع محلی.

در بسیاری از موارد مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی ممکن است تمام سه ویژگی بیان شده را نداشته باشند، در این صورت از آن با عنوان: "مناطق تحت حفاظت جوامع محلی دچار اختلال" نام برده می‌شود، که در این موارد باید برنامه‌ریزی به سمت حرکت به وضع مطلوب، یعنی دستیابی به سه ویژگی فوق پیش رود (Borrini-Feyerabend et al, 2017)

ضرورت احیا و به رسمیت شناخته شدن مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی در اسناد بین‌المللی و ملی

در خصوص ضرورت به رسمیت شناختن مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی می‌توان در دو سطح ملی و بین‌المللی به این موضوع و قوانین مرتبط با آن پرداخت:

قوانین و مقررات بین‌المللی

مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی طی چند رویداد بین‌المللی به رسمیت شناخته شدند:

- پنجمین کنگره پارک‌های جهان (WPC) توسط کمیته جهانی مناطق حفاظت شده IUCN (دوربان، آفریقای جنوبی ۲۰۰۳)

- هفتمین کنفرانس گروه کنگره تنوع زیستی (کوالالامپور، مالزی ۲۰۰۴)

- سومین کنگره جهانی حفاظت (بانکوک، تایلند ۲۰۰۴)

- چهارمین کنگره جهانی حفاظت (بارسلونا، اسپانیا ۲۰۰۸)

- بعلاوه اعلامیه سازمان ملل در مورد حقوق جوامع محلی (Ghayoumi 2014)

همچنین در راستای کنوانسیون حفاظت از تنوع زیستی، سه هدف از اهداف مورد نظر آیچی شامل موارد ذیل تحقق خواهد یافت (ICCA Consortium Issue no.1)

- هدف ۱۱: ارتقاء حکمروایی مطلوب مناطق حفاظت شده با افزایش سطح این مناطق با بکارگیری سایر اشکال حفاظت مبتنی بر محدوده

- هدف ۱۴: ارتقاء حفاظت از سطح محلی با تاکید بر خدمات اکوسیستمی

- هدف ۱۸: ثبت و مستندسازی دانش بومی حفاظت و تجارب موجود در این زمینه

همچنین در کتابچه شماره ۲۹ اتحادیه جهانی حفاظت با نام "به رسمیت شناختن محدوده‌ها و مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی که با مناطق حفاظت شده همپوشانی دارند" و در ماده ۸ (j) و ۱۰ (c) از کنوانسیون جهانی تنوع زیستی به اهمیت این گونه حکمروایی و مدیریت محلی سرزمین در مناطق حفاظت شده توجه ویژه شده است.

در ضمن از میان اهداف پیش بینی شده در چارچوب جهانی تنوع زیستی کونمینگ-مونترال (GBF) چهار هدف؛ (الف) شماره سه (مناطق حفاظت و حراست شده)؛ (ب) شماره بیست و یک (دانش و اطلاعات)؛ (ج) شماره بیست و دو (تصمیم گیری، حکمروایی و برنامه های اجرایی یکپارچه)؛ و (د) شماره بیست و سه (عدالت جنسیتی)، در فاز دوم ICCA-GSI دارای اولویت هستند (ضمیمه یک).

قوانین و مقررات ملی

از قویترین قوانین پشتیبان مشارکت مردمی در زمینه حفاظت از محیط زیست اصل ۵۰ قانون اساسی است که در آن تصریح شده، «در جمهوری اسلامی، حفاظت محیط زیست که نسل امروز و نسل های بعد باید در آن حیات اجتماعی رو به رشدی داشته باشند، وظیفه عمومی تلقی می شود. از این رو فعالیت های اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط زیست یا تخریب غیر قابل جبران آن ملازمه پیدا کند، ممنوع است» (قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران). این اصل در مورد ضرورت نقش آفرینی جوامع محلی در اجرای فعالیت های منجر به حفاظت از تنوع زیستی و فرهنگی کشور تضمین می دهد.

در بند ب ماده ۲۹ قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور که در سال ۱۳۹۶ به تصویب مجلس شورای رسیده چنین آمده است: "به منظور مردمی شدن اقتصاد و ارتقای مشارکت جوامع محلی و توانمندسازی آنان در امر حفظ و احیای منابع طبیعی و محیط زیست کشور به دستگاه های اجرائی مربوط (سازمان جنگل ها، مراتع و آبخیزداری کشور و سازمان حفاظت محیط زیست) اجازه داده می شود با نظارت و مسؤولیت بالاترین مقام دستگاه اجرائی مربوط با رعایت قانون برگزاری مناقصات و براساس آخرین فهرست های بهای پایه ابلاغی، در هر سال قرارداد اجرای عملیات و پروژه های پیش بینی شده در موافقتنامه های طرح های تملک دارایی سرمایه های ملی و استانی خود را با تشکل های روستایی و عشایری و تعاونی های تخصصی مربوط منعقد کنند". آیین نامه اجرائی این بند شامل نحوه واگذاری کار، تعیین صلاحیت تشکل ها و تعاونی های تخصصی، تضامین لازم، متن قرارداد و سایر الزامات لازم به پیشنهاد مشترک سازمان برنامه و بودجه کشور، وزارت جهاد کشاورزی و سازمان حفاظت محیط زیست تهیه می شود و به تصویب هیأت وزیران می رسد.

همچنین در بند پ همین ماده قانونی آمده است: "دولت مکلف است نسبت به حفظ حقوق عشایر دارای پروانه چرای دام مناطق مرتعی حفاظت شده اقدام کند".

در برنامه پنج ساله هفتم کشور که در تاریخ ۴ تیر ۱۴۰۳ به دولت ابلاغ شده در بند پ ماده ۳۸ عنوان شده که "دولت (وزارت نیرو) مکلف است به منظور پایداری سرزمین و مدیریت یکپارچه تالاب ها و دریاچه های کشور نسبت به ایجاد سازوکارهای اجرائی لازم تا پایان سال اول برنامه برای اجرای برنامه عمل ملی حفاظت و مدیریت تالاب ها با اولویت اجرای برنامه های جامع مدیریت زیست بومی، تخصیص و تأمین نیاز آبی زیست محیطی و جلوگیری از برداشت غیرمجاز این حقا به با تأکید بر وظایف و اختیارات وزارتخانه های جهاد کشاورزی، نیرو و میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و سازمان حفاظت محیط زیست و حتی المقدور با جلب مشارکت بهره برداران و جوامع محلی در دشت های پیرامون تالاب ها و دریاچه ها اقدام نماید".

همچنین در تبصره ۳ بند چ ماده ۳۸ هم در خصوص مشارکت مردمی آمده است: "به منظور ارتقای عملی و کاربردی حفاظت از رودخانه ها و مدیریت سیل در کشور، رویکرد مدیریت جامع حوضه های آبریز با استفاده از انسجام نهادی و مشارکت مردمی الزامی است. مطالعه، برنامه ریزی، اجرا و پایش اقدامات حفاظت رودخانه ها و سایر مجاری آب های سطحی و مدیریت سیل بر اساس آمایش حوضه ای صورت می پذیرد".

قوانین ملی مطرح شده گامی درست در جهت شناسایی مدیریت های اجتماع محوری است که قرن ها در ایران متداول بوده و کارایی و اثربخشی قابل ملاحظه ای داشته است. آنچه در سطح بین المللی مطرح می باشد شناسایی، حمایت و گسترش مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی است. تجربه تاریخی ایران و جهان نشان می دهد، مدیریت مشارکتی جوامع محلی با حمایت دولت ها در شرایط اثرات فزاینده تغییر اقلیم بهتر می تواند عمل کند.

چالش های مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی

در این بخش، بر اساس سند راهبردی مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی در ایران (CCA) برای فاز اول ابتکار حمایت جهانی از مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی (ICCA-GSI) و با استفاده از اطلاعات ۶۱ پروژه مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی که در این مرحله (۲۰۲۴-۲۰۱۹) در ایران اجرا شده اند، چالش های اصلی مناطق مذکور شناسایی و در جدول زیر (جدول ۱) دسته بندی شده اند. این مسائل برای تدوین اهداف استراتژیک (جدول ۲) مورد استفاده قرار گرفته اند.

جدول شماره ۱: مشکلات و چالش های شناسایی شده

هدف راهبردی مرتبط	مشکلات شناسایی شده	دسته بندی
هدف راهبردی ۱	<ul style="list-style-type: none"> - آگاهی ناکافی از سیستم های مرسوم مدیریت پایدار سرزمین در چارچوب های رسمی حفاظت و مدیریت منابع - آشنایی کم دستگاه های دولتی با مفهوم مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی (CCA) - تبادل ناکافی دانش بومی و محلی در میان سیستم های سنتی به منظور مدیریت پایدار سرزمین (عشایری، دریایی و کشاورزی مرتبط با اقلیم) - عدم دسترسی به اسناد سازمان یافته و طبقه بندی شده پروژه های مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی و سازمان ها 	ارتقاء آگاهی و مشارکت
اهداف راهبردی ۱ و ۳	<ul style="list-style-type: none"> - عدم مشارکت عشایر در فرآیندهای قانونگذاری که منجر به حذف دیدگاه آنها در اجرای برنامه و طرح شده است - اختلال در قلمروها و سیستم های حفاظتی سنتی توسط پروژه های بزرگ و متوسط، نادیده گرفتن مسیرهای کوچ و سیستم های سنتی در طرح های بخشی و فضایی - همکاری محدود دستگاه های دولتی در به رسمیت شناختن مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی (CCA) - عدم تمایز بین طرحهای مرتعداری و مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی - فقدان برنامه مدیریت جامع در برخی مناطق و اجرا نشدن برنامه جامع دیگر مناطق مبتنی بر مدیریت مشارکتی - تضعیف ساختارهای اجتماعی سنتی، مانند شوراهای ریش سفیدان/ گیس سفیدان و در برخی موارد جابه جایی قدرت اجتماعی به سمت افرادی از جامعه که سرمایه و قدرت (مالی، سیاسی) بیشتری دارند. - شناخت کم از شیوه های مدیریت سنتی توسط دولت و دانشگاه ها. - ساختارهای سنتی مدیریت سرزمین پس از اصلاحات اراضی اغلب از بین رفته و هیچ جایگزینی برای نظارت و کنترل استفاده از سرزمین وجود ندارد - تضاد منافع محلی و رقابتی بین گروه های محلی، همراه با بهره برداری بیش از حد از منابع طبیعی و تخریب اکوسیستم - نظارت و کنترل ناکافی بر شرایط محیطی - سیستم اجرایی ضعیف مدیریت پسماند - اجرای ضعیف برنامه های آمایش و مدیریت سرزمین به منظور حمایت و تقویت مناطق حفاظت شده و ذخایر جنگلی 	قوانین و مقررات و حکمروایی

هدف راهبردی مرتبط	مشکلات شناسایی شده	دسته بندی
	<ul style="list-style-type: none"> - شناخت کم از جوامع محلی در اجرای پروژه ها - عدم مشارکت جوامع محلی در برنامه ریزی و اجرای برنامه ها (به عنوان مثال: سازه های دریایی، لاپروبی اسکله ها و تخلیه محل و زمان لای) 	
اهداف راهبردی ۱ و ۳ و ۴	<ul style="list-style-type: none"> - کاهش انسجام اجتماعی در جوامع محلی - کاهش احساس تعلق و ارتباط با سرزمین و طبیعت، به ویژه در میان نسل های جوان که کمتر سبک زندگی سنتی را می پذیرند - تشدید تخریب طبیعت به دلیل مدیریت ناکارآمد (بخش دولتی، خصوصی و جوامع شهری و محلی) - اثرات منفی تغییرات اقلیمی بر تخریب سرزمین - بهره برداری بیش از حد از منابع طبیعی (تالابی، دریایی و خشکی) به واسطه وابستگی شدید معیشت به اکوسیستم ها - از بین رفتن گونه های گیاهی (جنگل ها و مراتع) به دلیل چرا و برداشت بی رویه - تهدید گونه های جانوری به واسطه شکار بی رویه و تخریب زیستگاه - استفاده از روشهای صید مخرب (استفاده از برق، مواد سمی، تورهای نامریی، تور ترال، روش شب چراغی و ...) و صید در زمان های غیر مجاز (فصل تخم ریزی و زادآوری) در دریا. 	مشکلات محیط زیستی و اجتماعی
اهداف راهبردی ۱ و ۳	<ul style="list-style-type: none"> - عدم مستندسازی دانش سنتی مرتبط با مدیریت پایدار سرزمین - دانش بومی و سیستم های مرسوم برای مدیریت پایدار سرزمین کمتر مورد استفاده قرار می گیرد. - مستندسازی ناکافی دانش سنتی عشایر در مورد مدیریت دام و مرتع در شرایط خشکسالی و نظامهای بهره برداری آب در مناطق خشک - کم توجهی به دانش بومی در اسناد ملی، کتب دانشگاهی و دستورالعمل های اجرایی 	دانش سنتی
اهداف راهبردی ۱ و ۲	<ul style="list-style-type: none"> - منابع مالی محدود، فقدان معیشت پایدار و نرخ بالای بیکاری در جوامع محلی - فصلی بودن معیشت های کشاورزی در جامعه محلی - عدم وجود بازار پایدار برای عرضه محصولات و تولیدات جامعه محلی 	منابع

در ادامه چالش ها و مشکلات مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی به صورت خلاصه در زیر آمده است:

۱. شناسایی حقوقی و سیاستی: اغلب عدم شناسایی رسمی و حمایت از مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی در قوانین و سیاست های ملی وجود دارد که می تواند منجر به درگیری بر سر حقوق زمین و منابع شود.

۲. مالکیت زمین و حقوق منابع: مالکیت زمین نامشخص یا ناامن می تواند توانایی جامعه را برای مدیریت و حفاظت موثر منطقه تضعیف کند. ادعاهای رقابتی از سوی نهادهای بیرونی مانند شرکت های خصوصی یا سازمان های دولتی نیز می تواند یک تهدید باشد. البته از آنجاییکه در دریا عملاً زمینی که بتوان برای آن سند و مالکیت معمول تعریف کرد وجود ندارد، حفاظت از صیدگاه ها و زیستگاه های مهم و با ارزش دریایی که در گذشته با مالکیت و مدیریت عرفی، مدیریت می شده اند؛ با چالش های بیشتری همراه است.

۳. تامین مالی و منابع: منابع مالی محدود و پشتیبانی فنی می تواند مانع از مدیریت موثر مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی شود. جوامع ممکن است برای دسترسی به بودجه و تخصص لازم برای اجرای فعالیت های حفاظتی با مشکل مواجه شوند.

۴. فشارهای بیرونی: پروژه های توسعه مانند استخراج معادن، کشاورزی، انتقال آب، توسعه صنایع در مقیاس بزرگ می توانند مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی را تهدید کنند. این فعالیت ها می تواند منجر به تخریب زیستگاه، آلودگی و سایر اثرات شود که تلاش های حفاظتی را تضعیف می کند.

۵. ظرفیت سازی: ممکن است نیاز به ظرفیت سازی در جوامع وجود داشته باشد تا توانایی آنها برای مدیریت موثر مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی افزایش یابد. این شامل آموزش در شیوه های حفاظت، حکمروایی و حل تعارض است.

۶. چالش های اجتماعی-اقتصادی: فقر و فقدان معیشت پایدار می تواند جوامع را برای بهره برداری ناپایدار از منابع طبیعی تحت فشار قرار دهد. ایجاد تعادل بین حفاظت و نیاز به توسعه اقتصادی یک چالش مهم است.

۷. فرسایش فرهنگی: مدرن سازی و تأثیرات خارجی می تواند دانش سنتی و شیوه های فرهنگی را که برای مدیریت مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی حیاتی هستند، از بین ببرد.

۸. تغییر اقلیم: تأثیرات تغییر اقلیم، مانند تغییر الگوهای آب و هوا، خشکسالی، و سایر رویدادهای شدید، می تواند بر اکوسیستم های موجود در مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی و جوامع وابسته به آنها تأثیر بگذارد.

۹. هماهنگی و همکاری: مدیریت مؤثر مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی اغلب به هماهنگی و همکاری بین دست درکاران مختلف از جمله سازمان های دولتی، سازمان های غیردولتی و بخش خصوصی نیاز دارد. اطمینان از ارتباط و همکاری موثر می تواند چالش برانگیز باشد.

۱۰. پایش و ارزشیابی: ایجاد سیستم های موثر برای پایش و ارزشیابی سلامت اکوسیستم ها و اثربخشی اقدامات حفاظتی به دلیل منابع محدود و تخصص فنی می تواند دشوار باشد.

پرداختن به این چالش ها نیازمند تلاش های هماهنگ دستگاه های دولتی، سازمان های غیردولتی، جوامع محلی و سازمان های بین المللی برای شناسایی رسمی، حمایت مالی، ظرفیت سازی و سایر اشکال کمک است.

شناسایی و تحلیل دست اندرکاران

تحلیل دست اندرکاران به عنوان یکی از بخش های مهم در اجرای پروژه های برنامه کمک های کوچک به شمار می رود. از آنجا که دست اندرکاران ابتکار حمایت جهانی از مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی شامل گروه متنوعی از افراد، سازمان ها و مؤسساتی است که نقش کلیدی در تضمین موفقیت برنامه ایفا می کنند، بدون شناخت کافی از هر یک و میزان نقش و نفوذ آن ها در فرایند اجرایی پروژه ها، برنامه ریزی و اجرای فعالیت ها را با مشکلات عدیده ای روبرو خواهند کرد^{۱۰}.

در ذیل تفکیکی از دست اندرکاران کلیدی در پروژه های مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی آمده است:

۱. جوامع عشایری

- توصیف: دست اندرکاران اصلی این ابتکار، جوامع عشایری هستند که دانش سنتی و شیوه های ضروری برای مدیریت پایدار منابع طبیعی و تنوع زیستی در مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی را در اختیار دارند.
- نقش: اجرای شیوه های حفاظت، مشارکت در تصمیم گیری و مدیریت قلمرو خود. آن ها «بدون توجه به مالکیت سرزمین» حافظان آن بوده و مسئول مدیریت مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی هستند.
- نفوذ/منافع: نفوذ و منافع زیادی دارند به دلیل اینکه مستقیماً تحت تأثیر موفقیت پروژه از نظر حقوق زمین، معیشت و حفظ فرهنگی هستند.

۲. جوامع محلی (غیر عشایری)

- توصیف: کشاورزان، جوامع روستایی (یکجانشینان)، و سایر ساکنان محلی
- نقش:
- ✓ ایفای نقش در حمایت یا به چالش کشیدن حقوق زمین و آب در جوامع محلی و تلاش های حفاظتی.
- ✓ شرکت در گفتگو در مورد استفاده از منابع مشترک، تضادهای احتمالی، و شیوه های حفاظت مشترک.
- نفوذ/منافع: نفوذ متوسط، به ویژه اگر آنها منابع (مانند آب، زمین های چرا) را به اشتراک بگذارند.

۳. رهبران و بزرگان جامعه

- توصیف: اعضای با نفوذ در گروه های عشایری که دارای دانش سنتی هستند و نقش های رهبری را ایفا می کنند.
- نقش: هدایت و حصول اطمینان از مشارکت جامعه در پروژه های مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی را دارند و به عنوان پل بین مجریان پروژه و جامعه گسترده تر عمل می کنند.
- نفوذ/منافع: نفوذ بالا به دلیل احترام و اقتدار آنها در جامعه.

^{۱۰} در فرم طرح های پیشنهادی، بخش تحلیل دست اندرکاران گنجانده شده است که می بایستی درخواست دهندگان، پیش نویس اول تحلیل دست اندرکاران خود را در آن لحاظ نموده و پس از تأیید شدن طرح پیشنهادی، گزارش نهایی خود را حداکثر یک ماه پس از دریافت آموزش های لازم برای دفتر برنامه ارسال کنند.

۴. سازمان های دولتی

- توصیف: سازمان های دولتی شامل وزارت جهاد کشاورزی، سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و دستگاه های دولتی در سطح استان و شهرستان (استانداری، بخشداری و ..)
- نقش:
 - ✓ تدوین و اجرای سیاست های کاربری اراضی، حفاظت از تنوع زیستی، و ادغام مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی در چارچوب های ملی حفاظت.
 - ✓ تدوین سیاستها و برنامه ها
 - ✓ شناسایی سیاستی برای حقوق زمین عشایر و تسهیل هماهنگی بین سطوح مختلف اداری.
 - ✓ ارائه حمایت فنی و مالی برای برنامه های معیشتی و طرح های ظرفیت سازی.
- نفوذ/منافع: نفوذ بالا، زیرا این سازمان ها مسئول سیاست گذاری، اجرای قانون و مدیریت منابع هستند. همکاری و حمایت آنها برای موفقیت برنامه حیاتی است.

۵. سازمان های غیردولتی

- توصیف: گروه های حمایت از محیط زیست (سازمان های مردم نهاد محیط زیستی) تشکل های جامعه مدنی ملی و محلی
- نقش:
 - ✓ فراهم کردن حمایت مالی، فنی و لجستیکی برای ظرفیت سازی، حمایت و ابتکارات معیشت پایدار در جامعه محلی.
 - ✓ فعالیت کردن به عنوان واسط بین جوامع عشایری و ارگان های دولتی.
 - ✓ افزایش آگاهی، انجام تحقیقات، و حمایت از تغییرات سیاست در حمایت از مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی و حقوق عشایر.
- نفوذ/منافع: تأثیر متوسط تا زیاد، بسته به نقش آنها در حمایت، مشارکت جامعه و تأمین مالی برنامه.

۶. تعاونی های محلی

- توصیف: تعاونی ها شامل تعاونی های عشایری، کشاورزی، روستایی، و صیادی و ...
- نقش:
 - ✓ حمایت از ایجاد و مدیریت پروژه های معیشت پایدار (مانند فرآوری دام، صنایع دستی و صیادی).
 - ✓ فراهم کردن بسسترهایی برای تصمیم گیری جمعی، تجمیع منابع، و توزیع منافع در میان اعضای جامعه.
- نفوذ/منافع: نفوذ متوسط به بالا از نظر سازماندهی جوامع و نمایندگی منافع آنها به دست اندرکاران بیرونی.

۷. مؤسسات دانشگاهی و پژوهشی

- توصیف: دانشگاه ها، مراکز و انجمن های پژوهشی محیط زیستی / علمی در سطح استانی و کشوری
- نقش:

- ✓ انجام تحقیقات در مورد اثرات محیط‌زیستی، اجتماعی، و اقتصادی مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی
- ✓ ارائه رهنمودهای فنی و ظرفیت‌سازی برای پایش اجتماع، حفاظت از تنوع زیستی و مدیریت منابع پایدار.
- ✓ حمایت از مستندسازی و انتشار دانش و شیوه‌های سنتی.
- نفوذ/منافع: نفوذ متوسط، زیرا داده‌های ارزشمند و پشتوانه علمی برای تلاش‌های حفاظتی فراهم می‌کنند.

۸. بخش خصوصی

- توصیف: نهادهایی مانند خریداران محصول پایدار، اپراتورهای اکوتوریسم، سازمان‌های تجارت منصفانه
- نقش:
- ✓ تسهیل دسترسی به بازار برای محصولات عشایری سازگار با محیط زیست و تجارت منصفانه، ایجاد جریان‌های درآمدی برای جوامع عشایری.
- ✓ ایجاد بسترهای پایداری اقتصادی-اجتماعی در جوامع محلی از طریق مسئولیت اجتماعی (ایجاد زیرساخت انرژی‌های تجدیدپذیر در مقیاس کوچک، افزایش بهره‌وری در تولید محصولات، فراهم کردن محیط مناسب برای مشارکت زنان و افراد دارای نیازهای ویژه در چرخه‌های تولید ...)
- ✓ توسعه و ترویج سرمایه‌گذاری‌های اکوتوریسم پایدار که با اهداف حفاظتی مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی همسو باشد.
- نفوذ/منافع: اگر بازار محصولات پایدار و اکوتوریسم توسعه یابد، تأثیر متوسط، اما منافع زیاد است.

۹. رسانه و کانال‌های ارتباطی

- توصیف: رسانه‌های محلی و ملی به همراه افراد تاثیرگذار رسانه‌های اجتماعی (اینفلوئنسر) با تمرکز بر مسائل محیط زیستی و فرهنگی
- نقش:
- ✓ افزایش آگاهی عمومی در مورد اهمیت مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع عشایری، شیوه‌های سنتی حفاظت، و چالش‌های پیش روی جوامع عشایری.
- ✓ معرفی تجربه‌های موفق جوامع محلی در استفاده از دانش بومی در توزیع و بهره‌برداری از منابع آبی (آبندان، قنوت، مدیریت سیلاب و ...)
- ✓ برجسته کردن داستان‌های موفقیت و تبلیغ برنامه برای مخاطبان وسیع‌تر و جذب حمایت و سرمایه‌گذاران بالقوه.
- نفوذ/منافع: نفوذ کم تا متوسط، اما با پتانسیل تقویت تأثیر برنامه از طریق ارتباط مؤثر.

۱۰. کارشناسان قوه قضائیه و حقوقی

- توصیف: دادگاه‌ها و مؤسسات حقوقی و سازمان‌های کمک حقوقی
- نقش:

- ✓ اطمینان حاصل شود که چارچوب های قانونی حفاظت از حقوق زمین عشایر و دیگر مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی اجرا می شود.
- ✓ ارائه کمک های حقوقی به جوامع عشایری در موارد اختلاف اراضی یا تخلفات محیط زیستی.
- ✓ آموزش میانجیگران تخصصی (کارشناسان رسمی دادگستری) در موضوعات منابع طبیعی و محیط زیست و آگاه به موضوع مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی در جهت کاهش تعداد پرونده های قضایی و پیچیده شدن تعارضات
- نفوذ/منافع: نفوذ متوسط، به ویژه در تامین امنیت اراضی و حمایت از حقوق جوامع عشایری در برابر فشارهای بیرونی.

۱۱. سازمان های بین المللی و اهداکنندگان

- توصیف: شرکا مانند دولت آلمان (وزارت فدرال محیط زیست (BMU))، کنوانسیون تنوع زیستی (CBD)، کنسرسیوم ICCA، اتحادیه بین المللی حفاظت از طبیعت در برنامه جهانی مناطق حفاظت شده (IUCN GPAP)، برنامه محیط زیست سازمان ملل متحد مرکز نظارت بر حفاظت جهانی (UNEP WCMC)، تسهیلات جهانی محیط زیست (GEF)، برنامه کمک های کوچک (SGP) برنامه توسعه سازمان ملل متحد (UNDP).
- نقش:
- ✓ تأمین بودجه و کمک های فنی برای اجرای پروژه های مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی، حصول اطمینان از همسویی با اهداف جهانی حفاظت و توسعه.
- ✓ پایش تأثیرات پروژه های CCA و ترویج شیوه های موفق در پلتفرم های بین المللی.
- نفوذ/منافع: نفوذ بالا، زیرا آنها اغلب منابع اولیه بودجه و تخصص فنی هستند. تمرکز آنها بر دستیابی به نتایج توسعه پایدار و حفاظت در راستای تعهدات بین المللی است.

گروه بندی دست اندرکاران

- دست اندرکاران اولیه: جوامع محلی و عشایری (رهبران و ریش/گیس سفیدان)، سازمان های دولتی، سازمان های غیردولتی، و کمک کنندگان بین المللی، زیرا کنترل و مشارکت مستقیم در برنامه دارند.
- دست اندرکاران ثانویه: مؤسسات دانشگاهی، بخش خصوصی (دانش بنیان) و تعاونی های محلی، که حمایت می کنند اما تصمیم گیرنده مرکزی نیستند.
- اثرگذاران: رسانه ها و کارشناسان حقوقی که از طریق حمایت، اجرای قانونی و مدیریت منابع بر موفقیت برنامه تأثیر غیرمستقیم دارند.

با درگیر کردن همه این دست اندرکاران به روشی مشترک، این برنامه می تواند چارچوبی قوی و انعطاف پذیر برای مدیریت پایدار پروژه های مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی در ایران ایجاد کند.

راهبردهای حمایت از مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی در ایران

بر اساس موضوعات کلیدی فوق که در کارگاه ها و جلسات مشورتی و همچنین بررسی اسناد گذشته بدست آمده، چشم انداز و اهداف راهبردی زیر برای حمایت از مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی در ایران پیشنهاد می شود:

چشم انداز

در ده سال آینده، مدیریت پایدار مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی تقویت شده و وضعیت اکوسیستم های دریایی، کشاورزی متاثر از تغییرات اقلیمی، تنوع زیستی، تاب آوری در برابر تغییرات آب و هوایی و معیشت پایدار جوامع محلی در این مناطق بهبود پیدا کرده است.

اهداف راهبردی

در فاز دوم ابتکار حمایت جهانی از مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی (ICCA-GSI) با چارچوب جهانی تنوع زیستی کونمینگ-مونترال (GBF) همسو خواهد شد. لذا به همین منظور از میان اهداف پیش بینی شده در این چارچوب چهار هدف؛ (الف) شماره سه (مناطق حفاظت و حراست شده)؛ (ب) شماره بیست و یک (دانش و اطلاعات)؛ (ج) شماره بیست و دو (تصمیم گیری، حکمروایی و برنامه های اجرایی یکپارچه)؛ و (د) شماره بیست و سه (عدالت جنسیتی)، دارای اولویت هستند (ضمیمه یک). بر همین اساس و پس از دسته بندی ارزش ها و فرصت ها همچنین تهدیدات مرتبط با مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی در ایران، موارد ذیل به عنوان اهداف راهبردی به منظور حمایت از آنها شناسایی شدند:

هدف راهبردی ۱- توسعه توانمندی

هدف راهبردی ۲- معیشت پایدار

هدف راهبردی ۳- حکمروایی کارآمد و مؤثر

هدف راهبردی ۴- احیا و حفاظت مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی

به منظور تحقق و دستیابی به اهداف راهبردی فوق مجموعه ای از اقدامات اولویت دار در هر مورد به صورت مشارکتی شناسایی شده که در صورت اجرای این اقدامات نقش مهمی در معرفی و پایداری مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی خواهند داشت (در بخش جداول اقدامات اولویت دار اهداف راهبردی آمده است).

یکی از نشانه های عمده تحقق دستاوردها یا اهداف راهبردی، گسترش گفتگو در میان گروه های مختلف جامعه محلی در باره راهبردهای یاد شده می باشد. شکل گیری و استمرار گفتمان پیرامون توسعه توانمندی، معیشت پایدار، حکمرانی خوب و احیا و حفاظت در مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی، برای ایجاد تعادلی هماهنگ بین یکپارچگی اکولوژیکی و رفاه جامعه بسیار مهم است. این گفتگو در باره هر چهار راهبرد می بایست برقرار شود.

توسعه توانمندی به عنوان پایه ای برای شکل گیری گفتمان عمل می کند. تلاش های توسعه توانمندی با بهره گیری از دانش موجود جوامع محلی، حس مالکیت و مسئولیت در قبال حفاظت از مناطق تحت حفاظت عرفی را پرورش می دهد. این گفتگوها یک محیط فراگیر ایجاد می کند که در آن صداهای محلی تقویت می شود و همکاری بین دست اندرکاران را تقویت می کند.

همچنین در پیوند با راهبردهای دیگر، راهبرد حکمروایی کارآمد و مؤثر نقش مهمی در ایجاد و گسترش گفتمان جامعه محلی ایفا می کند. فرایندهای شفاف تصمیم گیری و توزیع عادلانه منابع برای ایجاد اعتماد در میان اعضای جامعه محلی

و دیگر دست اندرکاران ضروری است. حکمروایی خوب تضمین می‌کند که سیاست‌ها با مشارکت فعال صداهای محلی تنظیم می‌شوند و در نتیجه انسجام اجتماعی و اقدام جمعی برای تلاش‌های حفاظتی را افزایش می‌دهد.

تاکید بر معیشت پایدار، گفتمان اجتماع محلی را در زمینه گسترده‌تر اقتصادی قرار می‌دهد. چنین وضعیتی گفتگو در مورد معیشت‌های پایدار را ترویج می‌کند که از نظر محیط زیستی، پایدار و از نظر فرهنگی، مرتبط هستند. با ادغام این شیوه‌های پایدار در چارچوب اقتصادی، جوامع محلی می‌توانند اهداف توسعه خود را با اهداف حفاظتی هماهنگ کنند و راه را برای شرایط اقتصادی-اجتماعی تاب‌آورتر هموار کنند.

به طور همزمان، راهبردهای احیا و حفاظت با تأکید بر انعطاف‌پذیری اکولوژیکی به طور قابل توجهی به شکل‌گیری گفتمان کمک می‌کند. احیای مناطق تخریب‌شده و حفظ تنوع زیستی بخش‌های ضروری برای تقویت اکوسیستمی است که می‌تواند از معیشت پایدار حمایت کند. تحقق این استراتژی‌ها بحث‌هایی را در مورد اهمیت حفظ تنوع زیستی به عنوان وسیله‌ای برای تضمین امنیت غذایی و حفظ میراث فرهنگی تشویق می‌کند.

در نتیجه، گفتمان/ارتباطات و گفتگوهای شکل گرفته در ارتباط با راهبردهای درهم‌تنیده توسعه توانمندی، معیشت پایدار، حکمروایی و احیا و حفاظت باعث ایجاد مکالمه و تفکر در جامعه محلی و بخش دولتی مرتبط می‌شوند که منجر به بینش‌های جدید یا تغییر در دیدگاه می‌گردد. این امر به نوبه خود تعاملات جامعه را در مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی بازتعریف می‌کند. این گفتگوی همکارانه نه تنها حفاظت مسئولانه از منابع طبیعی را افزایش می‌دهد، بلکه به تاب‌آوری و پایداری محیط زیست و اجتماع‌های ساکن در آن کمک می‌کند. از طریق این رویکرد یکپارچه، درک نسبتاً جامع از حفاظت و تعهد به آن می‌تواند پدیدار شود که در نهایت به نفع هر دو نسل فعلی و آینده خواهد بود.

اهداف راهبردهای حمایت از مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی

بر اساس کارگاه ها و جلسات مشورتی، مجموعه ای از اقدامات برای پیشبرد هر هدف راهبردی در سطح استانی و محلی در جدول زیر مشخص شده است.

جدول شماره ۲: دستاوردها (اهداف راهبردی)، بروندادها، فعالیت ها، مفروضات و مخاطرات

هدف راهبردی یک - توسعه توانمندی:				
از طریق فعالیت های هدفمند و دستیابی به خروجی های تعریف شده، جوامع محلی مهارت ها و شایستگی ها را در سطوح فردی، گروهی و محیطی توسعه خواهند داد. این توانمندی سازی آنها را قادر می سازد تا منابع را به طور موثر مدیریت، استراتژی های حفاظت را اجرا و از پایداری بلندمدت ابتکار مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی (CCAs) اطمینان حاصل کنند.				
برونداد ها	فعالیت ها	شاخص ها ^{۱۱}	مفروضات	مخاطرات
<ul style="list-style-type: none"> - تدوین برنامه های عملیاتی/ استفاده از الگوهای موفق ارتقاء توانمندی ها در سه سطح فردی، گروهی و محیطی - افزایش همکاری و تبادل دانش بین جوامع محلی - تقویت گروه های محلی در مناطق هدف 	<ul style="list-style-type: none"> - شناسایی و ارزیابی وضع موجود توانمندی ها در جامعه هدف پروژه - اجرای برنامه های تدوین شده از طریق برگزاری کارگاه ها/ دوره ها/ نشست های توانمندی سازی در مورد مدیریت مشارکتی منابع، رویکردها و تکنیک های مشارکتی احیاء و حفاظت - تسهیل رویدادهای اشتراک دانش و فرصت های یادگیری همتا (Peer) در میان پروژه های مختلف - اجرای برنامه های مربیگری (Mentorship) برای همراه کردن مجریان با تجربه با اعضای جامعه محلی 	<ul style="list-style-type: none"> تعداد گروه های شناسایی شده موجود/ ایجاد شده (در صورتی که گروه محلی وجود نداشته باشد) و آموزش دیده - تعداد جلسات آموزشی انجام شده و شرکت کنندگان آموزش دیده - بهبود دانش و توانمندی های ارزیابی شده از طریق ارزیابی های قبل و بعد از آموزش. - مستندسازی (گزارش، فیلم، عکس، درس آموخته، بازدید و...) رویدادهای تبادل دانش 	<ul style="list-style-type: none"> - اعضای جامعه تمایل و انگیزه برای شرکت در فعالیت های آموزشی و ظرفیت سازی را دارند. - برنامه های آموزشی مرتبط و متناسب با نیازها و زمینه های خاص جوامع است. - پشتیبانی و منابع کافی برای عملیاتی کردن توانمندی ها وجود دارد - نهادهای دولتی مرتبط با برنامه های آموزشی در 	<ul style="list-style-type: none"> - مشارکت کم جوامع محلی در جلسات آموزشی که منجر به توسعه ناکافی توانمندی می شود. - عدم پیگیری (کارآموز) یا پشتیبانی (مجریان پروژه) پس از آموزش ها که منجر به از دست رفتن مهارت یا کاربرد ضعیف آنها می شود - عدم پذیرش پروژه توسط افراد با نفوذ (ریش سفید/ گیس سفید) - فردگرایی و عدم وجود روحیه کار جمعی

^{۱۱} در خصوص شاخص ها، پروژه ها می بایستی در طرح های پیشنهادی خود و در بخش جدول چارچوب منطقی، شاخص های خود را بصورت کمی ارائه کرده و از ارائه شاخص هایی که قابل اندازه گیری و شناسایی نباشند پرهیز کنند.

<p>- ایجاد بسترهای یادگیری (مانند گروه‌هایی های آنلاین، شبکه های محلی و شناسایی فعالان اجتماعی) برای آموزش مستمر</p> <p>- اجرای برنامه انگیزشی (موفقیت سریع یا Quick win) برای ترغیب افراد به شرکت در طرح مربوطه، اضافه شود.</p>	<p>- میزان اثر بخشی آموزش‌ها در زمینه مهارت ها، مدیریت مشارکتی منابع، پایش و .. از طریق تکمیل پیش آزمون، پس آزمون، مشاهده و ...)</p>	<p>ارتقا توانمندی همراه هستند</p>	<p>-عدم همکاری نهادهای دولتی محلی نظیر فرمانداری، استانداری و ادارات</p>	
<p>هدف راهبردی دو- معیشت پایدار: با تنوع بخشیدن به منابع درآمدی و کاهش روش های ناپایدار، رفاه اقتصادی و اجتماعی جوامع محلی - به ویژه زنان و جوانان - افزایش خواهد یافت. این رویکرد ضمن تقویت تاب آوری اجتماعی و محیط زیستی، حفاظت از منابع طبیعی را تضمین می کند.</p>				
<p>برونداد ها</p> <p>- تنوع در معیشت های پایدار - بهبود فعالیت های درآمدزا مرتبط با حفاظت از محیط زیست (به عنوان مثال، اکوتوریسم، شیلات پایدار و کشاورزی) - به حداقل رساندن اتکا به فعالیت های در تعارض با منابع طبیعی و محیط زیست - ایجاد مشاغل جمعی پایدار (از جنبه های همبستگی اجتماعی و مقیاس اقتصادی)</p>	<p>فعالیت ها</p> <p>- ارزیابی وضع موجود فعالیت های معیشتی در جامعه هدف پروژه - طراحی و اجرای برنامه های مهارت آموزی (بر اساس نتایج ارزیابی وضع موجود) در شیوه های بهره برداری پایدار در کشاورزی، شیلات، مرتعداری، گردشگری و ... - استخراج و پیاده سازی استانداردها/ ضوابط کنترل کیفی/ دستورات عملی ها از طریق برگزاری دوره های مهارت آموزی مرتبط</p>	<p>شاخص ها</p> <p>نوع و تعداد مشاغل پایدار جدید راه اندازی شده بویژه برای خانم ها منطبق با شرایط و ظرفیت های بومی و جوانان - مشاغل محلی مناسب سازی شده برای افراد با نیازمندی های ویژه تعداد افراد آموزش دیده در اجرای برنامه های مهارت آموزی - تعداد مشاغل پایدار جدید و فعال ایجاد شده نسبت به وضع موجود</p>	<p>مفروضات</p> <p>- جوامع پذیرای اتخاذ شیوه های بهره برداری پایدار و تنوع در معیشت خود هستند - تقاضای کافی و نسبتا پایدار در بازار برای کالاهای محلی تولید شده وجود دارد. - پشتیبانی بیرونی (مالی، فنی و اطلاعاتی) برای تسهیل تغییر نوع معیشت در دسترس خواهد بود.</p>	<p>مخاطرات</p> <p>- میزان قابل توجه پائین درآمد در شیوه های پایدار در مقایسه با شیوه های ناپایدار -عدم استقبال جامعه محلی - قوانین و مقررات دست و پاگیر - بروکراسی اداری - شوک های مختلف (به عنوان مثال، نوسانات بازار) که ابتکارات معیشت پایدار را تضعیف می کند - مقاومت اعضای جامعه محلی برای تغییر رویه های سنتی یا سرمایه گذاری در رویکردهای جدید</p>

<p>- ناکافی بودن زیرساخت ها یا عدم دسترسی لازم به بازارهای کالاهای تولید شده که منجر به سودآوری پایین می شود</p> <p>- تغییرات اقلیمی</p> <p>- تعارض منافع جامعه محلی</p> <p>- توزیع ناپایدار و نابرابر در برخورداری از فرصت های معیشتی</p>		<p>- تعداد خانوارهایی که به واسطه مشاغل پایدار جدید درآمد آنها افزایش یافته است (نسبت به وضع موجود)</p> <p>- میزان سرمایه گذاری در مشاغل پایدار (به تفکیک) جدید (محلی و غیر محلی)</p> <p>- کاهش میزان (درصد) بهربرداری ناپایدار از منابع نسبت به وضع موجود از طریق نشست های بحث متمرکز</p> <p>- تعداد شیوه های ناپایدار بهربرداری از منابع که تغییر کرده است (نسبت به وضع موجود)</p> <p>- تعداد محصولات پایدار بر پایه ابتکارات محلی و منطبق بر شرایط بومی</p> <p>- تعداد شکل های اقتصادی جدید و فعال (نسبت به وضع موجود)</p> <p>- تعداد بازارهای شناسایی شده و فعال در زمینه فروش محصولات محلی</p> <p>- میزان و تنوع دست اندرکاران / بهره برندگان در پروژه ها</p>	<p>- توسعه مشاغل جمعی پایدار از طریق تسهیل دسترسی به منابع مالی (محلی، وام، صندوق های ملی و ...)</p> <p>- ترویج کمپین های آگاهی رسانی در مورد مزایای شیوه های بهره برداری پایدار در جوامع محلی</p> <p>- شناسایی بازارهای قابل دسترس و راه های ارتباط مستقیم آن ها با جوامع محلی</p>	<p>- رعایت استانداردهای موجود و ضوابط کنترل کیفی در خصوص تولید محصولات بومی - محلی</p>
--	--	--	---	--

هدف راهبردی سه - حکمروایی کارآمد و مؤثر:

ایجاد ظرفیت های فردی و جمعی که منجر به ایجاد سیستم مدیریت شفاف، پاسخگو و مشارکتی خواهد شد. این سیستم جوامع محلی و ذینفعان را قادر می سازد تا در تصمیم گیری های پایدار شرکت کرده و به طور مؤثر در مبادلات اقتصادی و محیط زیستی مشارکت داشته باشند.

برونداد ها	فعالیت ها	شاخص ها	مفروضات	مخاطرات
<ul style="list-style-type: none"> - تقویت مجموعه های محلی (مانند شوراهای روستایی/عشایری) با نقش ها و مسئولیت های روشن - توسعه و اجرای ساختارهای مدیریتی که رویه های مدیریت مشارکتی منابع را مشخص می کند. - تقویت همکاری و مشارکت بین بخش دولتی و جامعه محلی در مدیریت پایدار مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی - ارتقای آگاهی جوامع محلی نسبت به بهره برداری پایدار از منابع طبیعی در مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی - وضع و اصلاح مقررات در جهت حفظ و احیاء مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی 	<ul style="list-style-type: none"> - تحلیل دست اندرکاران و ارزیابی وضعیت مدیریت موجود - برگزاری کارگاه های آگاهی افزایی برای اعضای جامعه محلی در زمینه اقدامات، حقوق و مسئولیت ها - ایجاد ساز و کار انتخاب نماینده برای حضور در جلسات تصمیم گیری در سطح شهرستان و استان - برگزاری جلسات دست اندرکاران به منظور اصلاح ساختارهای موجود و یا تدوین ساختار مدیریت مشارکتی - ایجاد زمینه های همکاری (پروژه در پروژه های مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی) با سازمان های دولتی و غیر دولتی. - شناسایی سازوکارهای حل تعارض برای اختلافات در مدیریت منابع به صورت مشارکتی و از طریق نشست های جمعی میان دست اندرکاران - بررسی قوانین و مقررات موجود 	<ul style="list-style-type: none"> - افزایش سطح مشارکت مردم و دستگاه های دولتی در فرایندهای حکمروایی (به عنوان مثال، حضور و تنوع شرکت کنندگان در جلسات و تصمیم گیری ها) در مقایسه با وضع موجود - سطح دانش افزایش یافته جامعه محلی در خصوص حقوق و مسئولیت ها - ساختارهای مدیریتی در جامعه محلی اصلاح یا تدوین شده - افزایش میزان همکاری های دستگاه های دولتی و رضایت آنها از همکاری با طرح های مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی - تعداد تعارضات پیش آمده و حل شده - گزارش جامع قوانین و مقررات مرتبط با مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی و خلاء ها و فرصت های قانونی 	<ul style="list-style-type: none"> - جوامع محلی دارای ظرفیت و تمایل برای مشارکت در فرایندهای مدیریتی هستند. - فضای حمایتی از سوی دستگاه های دولتی برای همکاری در طرح های مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی وجود دارد. - جوامع محلی در تصمیم گیری و مدیریت با یکدیگر مشارکت دارند - دست لندرکاران دولتی تمایل به مشارکت دادن جوامع محلی در تصمیم گیری ها دارند 	<ul style="list-style-type: none"> - عدم علاقه یا مشارکت اعضای جامعه محلی که منجر به ساختارهای مدیریتی ناکارآمد می شود - تغییر در سیاست ها و مدیران دولتی که می تواند جایگاه و فعالیت های جامعه محلی را تضعیف کند - تعارض بین گروه های ذینفع مختلف که می تواند تلاش های حکمروایی را مختل کند. - سطح پائین همکاری دستگاه های دولتی در طرح های مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی - نمایندگان محلی به درستی جامعه محلی را نمایندگی نکرده، در سمت و سوی منافع سایر نهادها قرار گیرند یا منافع شخصی خود را دنبال کنند.

		- میزان مشارکت زنان در تصمیم گیری و مدیریت طرح ها (در سطح پروژه، شهرستان و استان)		
هدف راهبردی چهار- احیا و حفاظت مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی:				
حمایت از حفظ و احیای تنوع زیستی - که گونه‌ها و اکوسیستم‌ها را در بر می‌گیرد - تأثیرات تغییرات اقلیمی را کاهش داده و به رفع نقاط ضعف در تاب‌آوری کمک خواهد کرد. همچنین تلاش‌ها بر دستیابی به تعادل اکولوژیکی و پایداری بلندمدت متمرکز خواهد بود.				
بروندادها	فعالیت‌ها	شاخص‌ها	مفروضات	مخاطرات
<ul style="list-style-type: none"> - بهبود وضعیت مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی (خشکی و دریایی) Tribal and Marine Community Conserved Areas - توسعه کشاورزی پایدار و باززاینده (زارعت و باغداری) Agricultural CCA - تدوین ساز و کار تعیین قلمروهای عرفی - سازگاری با اثرات تغییر اقلیم - مدیریت مشارکتی پسماند در مناطق مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی -مدیریت مشارکتی منابع آبی 	<ul style="list-style-type: none"> - ارزیابی وضعیت فعلی مناطق مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی - تدوین و اجرای برنامه احیاء و بازسازی مناطق مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی - اجرای پروژه های احیای زیستگاه، مانند جنگل ها، مراتع و اراضی تخریب شده، تالاب ها و صخره های مرجانی -آموزش اعضای جامعه محلی در زمینه پایش تنوع زیستی و تکنیک های حفاظت مشارکتی آموزش جامعه محلی درباره روش های مدیریت پسماند با تأکید بر کاهش از مبدأ و تولید کمپوست - مشارکت زنان و جوانان در فعالیت های احیایی و حفاظتی - توسعه برنامه های مدیریت حفاظت برای مناطق بحرانی 	<ul style="list-style-type: none"> - بهبود وضعیت گونه های جانوری و گیاهی در مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی - تعداد اعضای جامعه محلی که در فرایند حفاظت مشارکتی آموزش دیده و فعال هستند - مساحت مناطق احیا شده شامل قرق های دریایی و خشکی - افزایش سطح مشارکت جوامع محلی بویژه زنان و جوانان در فرآیندهای تصمیم گیری، فعالیت های احیاء و حفاظت مناطق مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی - میزان کاهش استفاده از آلایندهای شیمیایی کشاورزی در تولید محصولات - میزان تولید کمپوست خانگی 	<ul style="list-style-type: none"> - جوامع محلی به حفظ و احیای طولانی مدت اکوسیستم های خود متعهد خواهند بود. - امکان تلفیق کارآمد و موثر دانش بومی با تکنیک های بازسازی و احیاء نوین در میان اعضای جامعه وجود دارد - منابع کافی برای تلاش‌های مستمر حفاظت و احیاء در دسترس است - کشاورزان، صیادان و... علاقه مند و پیشرو در عرصه فعالیت های تاب آور با طرح ها همکاری خواهند کرد - استقبال لازم از برنامه مدیریت پسماند در مناطق 	<ul style="list-style-type: none"> - تغییرات محیطی (به عنوان مثال، تغییرات اقلیمی، گونه های مهاجم) که مانع از تلاش های احیایی می شود. -تضاد بین اهداف حفاظتی و نیازهای جامعه یا معیشت که منجر به عدم رعایت اصول و معیارها می شود. -عدم وجود نظام پایش و ارزشیابی به منظور اقدام به موقع در خصوص تغییرات غیر منتظره (مثبت و منفی)

<p>تحت حفاظت عرفی جوامع محلی وجود دارد</p>	<p>- میزان بازیافت زباله روستایی و عشایری در مناطق مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی</p> <p>- تعداد مناطق مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی که مدیریت پسماند در آن اجرا شده است</p> <p>-تعداد طرح های اجرا شده در خصوص کشاورزی پایدار و باززاینده</p> <p>- سطح زیر کشت مناطق کشاورزی باززاینده و تاب آور در برابر تغییرات اقلیمی</p>	<p>- اجرای طرح های کشاورزی پایدار همچون IPM، IPCM، پرماکالچر، کشاورزی باززاینده، و... به منظور به حداقل رساندن استفاده از سموم و آفت کش های شیمیایی و صرفه جویی در مصرف آب - تغییر الگوی کشت به سمت محصولات سازگار به منظور تاب آوری محیطی، اجتماعی، اقلیمی، اقتصادی و ..</p>	
--	--	---	--

ارتباط متقابل میان راهبردهای چهارگانه

چهار راهبرد برای مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی در مناظر عشایری، دریایی و کشاورزی ایران که شامل توسعه توانمندی، معیشت پایدار، حکمرانی کارآمد و مؤثر؛ و احیا و حفاظت می باشد، به هم پیوسته و متقابلاً تقویت می شوند. در اینجا نحوه این روابط آمده است:

۱. توسعه توانمندی

- بنیاد برای سایر دستاوردها: توسعه توانمندی توانایی اعضای جامعه، از جمله عشایر، گروه های وابسته به دریا، و جوامع کشاورزی را برای مدیریت منابع خود، اجرای اقدامات حفاظتی و مشارکت در فرایندهای تصمیم گیری افزایش می دهد.
- پیوند با حکمروایی: آموزش و توسعه مهارت، ساختارهای حکمروایی محلی را تقویت می کند و جوامع را قادر می سازد تا مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی را به طور کارآمد و مؤثر مدیریت کنند.
- پیوند با معیشت: با توسعه مهارت های جدید (به عنوان مثال، کشاورزی پایدار، تکنیک های حفاظت از دریا)، جوامع محلی می توانند معیشت خود را متنوع کنند و آنها را تاب آورتر و پایدارتر کنند.
- پیوند با حفاظت: توسعه توانمندی، دانش و ابزار لازم برای احیا و حفاظت از منابع طبیعی را فراهم می کند و بر پایداری بلندمدت مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی تاکید میکند.

۲. معیشت پایدار

- حمایت از حفاظت: معیشت پایدار با ارائه منابع درآمدی پایدار، کاهش وابستگی به شیوه های ناپایدار مانند چرای بی رویه، صید بی رویه، یا کشاورزی فشرده، فشار بر منابع طبیعی را کاهش می دهد.
- حکومت داری را تقویت می کند: ثبات اقتصادی و معیشت قابل دوام، ثبات اجتماعی و مالی مورد نیاز جوامع را برای تمرکز بر حکومت و برنامه ریزی بلندمدت برای مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی فراهم می کند.
- تکیه بر توسعه توانمندی: برای دستیابی به معیشت پایدار، جوامع به مهارت ها، دانش و منابع لازم نیاز دارند که از ابتکارات توانمند سازی ناشی می شود.
- باز خورد به حفاظت: از آنجایی که معیشت پایدار تنش محیطی را کاهش می دهد، وضعیت منابع طبیعی بهبود می یابد و از تلاش های احیا و حفاظت حمایت می کند.

۳. حکمروایی کارآمد و مؤثر

- توانمندساز راهبردهای دیگر: حکمروایی خوب برای هماهنگی تلاش های مورد نیاز برای توسعه توانمندی، تضمین توزیع عادلانه منابع، و اجرای شیوه های معیشت پایدار بسیار مهم است.
- از حفاظت حمایت می کند: ساختارهای مشارکتی مدیریت مؤثر تضمین می کنند که تلاش های حفاظتی به خوبی سازماندهی شوند، قوانین اجرا گردند و اعضای جامعه محلی فعالانه درگیر حفظ شوند.
- وابسته به توسعه توانمندی: سیستم های حکمروایی به افراد آموزش دیده ای نیاز دارند که هم مدیریت محیطی و هم هدایت جامعه را درک کنند و به اهمیت توانمند سازی گره بزنند.
- تأثیر بر معیشت: سیستم های حکمروایی شفاف و پاسخگو تضمین می کنند که معیشت جامعه توسط سیاست هایی که منافع اقتصادی را با اهداف حفاظتی همسو می کند، محافظت و حمایت شوند.

۴. احیا و حفاظت مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی

- راهبرد معیشت پایدار: هنگامی که جوامع می توانند بدون تخریب محیط زیست خود امرار معاش کنند، منجر به بهبود اکوسیستم ها، ایجاد چرخه مثبت حفاظت و پایداری معیشت می شود.
- وابسته به حکمروایی: تلاش های حفاظتی از طریق سیستم های مدیریت مشارکتی که سلامت محیط زیست و برنامه ریزی بلندمدت را در اولویت قرار می دهند، هماهنگ و حفظ می شوند.
- توسعه توانمندی به عنوان پیش شرط: احیا و حفاظت موفق مستلزم جوامع آگاه مجهز به مهارت ها و منابع مناسب است که اهمیت توسعه مستمر توانمندی را برجسته می کند.
- معیشت و حکمروایی را تقویت می کند: محیط زیست سالم، خدمات اکوسیستمی (آب، علوفه، شیلات) را ارائه می دهد که از معیشت حمایت می کند، و در عین حال حفاظت موفق انسجام جامعه را افزایش می دهد و ساختارهای حکمروایی را تقویت می کند.

رابطه بین این چهار راهبرد، چرخه ای و تقویت کننده یکدیگر است. توسعه توانمندی، دانش و مهارت های مورد نیاز برای حکمروایی کارآمد را ایجاد می کند که شرایط را برای معیشت پایدار فراهم می آورد. این به نوبه خود فشار بر منابع طبیعی را کاهش داده و احیا و حفاظت از مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی را ارتقا می دهد و بدین ترتیب چرخه مثبت، پایدار می ماند.

شکل زیر روابط متقابل راهبردها را نشان می دهد.

مدیریت دانش

مدیریت دانش، که به عنوان فرایند نظام مند گردآوری، توزیع و استفاده مؤثر از دانش تعریف می‌شود، نقش مهمی در پرداختن به چالش‌های چندوجهی ناشی از تغییرات آب و هوایی ایفا می‌کند. در چارچوب فاز دوم ICCA، رویکردی که به خوبی ساختار یافته باشد می‌تواند ادغام تحقیقات علمی، دانش بوم‌شناختی سنتی و شیوه‌های نوآورانه را تسهیل کند. این ادغام برای توسعه سیاست‌هایی که نه تنها از نظر محیط زیستی بلکه از نظر فرهنگی مرتبط و از نظر اجتماعی نیز قابل قبول هستند، اساسی است.

فاز دوم مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی فرصتی اساسی برای سامان دادن به دانش بوم‌شناختی سنتی جوامع محلی و در عین حال ترویج حکمروایی مشارکتی فراهم می‌کند. برای تسهیل این تلاش‌ها، توسعه راهبردی برای مدیریت دانش ضروری است. چنین راهبردی نه تنها اثربخشی تلاش‌های حفاظتی را افزایش می‌دهد، بلکه تضمین می‌کند که میراث فرهنگی مرتبط با آن حفظ شود و به آن احترام گذاشته شود.

هدف اصلی راهبرد مدیریت دانش جمع‌آوری، سازماندهی و انتشار منظم دانش و شیوه‌های سنتی مرتبط با احیا و حفاظت مناطق تحت مدیریت عرفی جوامع محلی می‌باشد. این مدیریت را می‌توان از طریق یک پایگاه داده، انتشار مجموعه درس‌آموزنده‌ها، برگزاری جلسات تبادل دانش، گروه‌های کاری مرتبط، ارتباط با رسانه‌ها و... ایجاد کرد که شامل دانش بوم‌شناختی سنتی، شیوه‌های حفاظت محلی و یافته‌های تحقیقات علمی است. همکاری با جوامع محلی در این فرآیند بنیانی است زیرا بینش و تجربیات آن‌ها داده‌های ارزشمندی را ارائه می‌دهد که می‌تواند بهترین شیوه‌های احیا و حفاظت را ارائه دهد.

علاوه بر این، توسعه فرهنگی به اشتراک گذاری دانش در میان دست‌اندرکاران الزامی است. این امر مستلزم سازماندهی کارگاه‌ها، سمینارها و بازدیدهای میدانی است که در آن اعضای اجتماع محلی، محققان و سیاست‌گذاران می‌توانند ایده‌ها و تجربیات خود را مبادله کنند. چنین ابتکاراتی نه تنها درک متقابل را افزایش می‌دهد، بلکه احساس مالکیت را در میان جوامع محلی نسبت به شیوه‌های حفاظتی آن‌ها ارتقا می‌دهد. علاوه بر این، ترکیب فن‌آوری‌های مدرن، مانند برنامه‌های کاربردی تلفن همراه و پلت فرم‌های رسانه‌های اجتماعی می‌تواند انتشار سریع دانش را تسهیل کرده و مشارکت فعال را تشویق کند.

ظرفیت‌سازی یکی دیگر از اجزای اساسی ایجاد مدیریت دانش است. توانمندسازی جوامع محلی از طریق برنامه‌های یادگیری و مهارت‌آموزی می‌تواند آنها را به مهارت‌های لازم برای اجرای موثر شیوه‌های مدیریت پایدار مجهز کند. این رویکرد تاب‌آوری و سازگاری را در مواجهه با چالش‌های محیط زیستی تقویت می‌کند و همچنین اهمیت دانش سنتی را در تلاش‌های حفاظتی تقویت می‌کند.

برای سنجش اثربخشی ابتکارات مدیریت دانش، سازوکارهای پایش و ارزشیابی باید در راهبرد مدیریت ادغام شوند. با ایجاد معیارهای واضح برای سنجش موفقیت، دست‌اندرکاران می‌توانند زمینه‌های بهبود را شناسایی کرده و اطمینان حاصل کنند که راهبرد مدیریت دانش نسبت به نیازهای جوامع محلی و محیط زیست، پویا و پاسخگو است.

در ساختار مدیریت دانش، سه نوع منطقه تحت حفاظت عرفی جوامع محلی، عشایر، کشاورزی تاب‌آور و سواحل، هم‌طور جداگانه بخش‌های خود را دارند و هم ویژگی‌های مشترک آن‌ها به نحو مجزا مطرح می‌شود. علاوه بر پروژه‌های جدید، سعی می‌شود در صورت امکان، اطلاعات پروژه‌های پیشین نیز گردآوری شود.

استراتژی ارتباطات

برقراری ارتباط مؤثر از ارکان اساسی موفقیت فاز دوم ابتکار ICCA GSI در ایران به شمار می‌رود. این استراتژی ارتباطی با هدف ارتقای سطح مطرح شدن، جلب اعتماد ذی‌نفعان و تبیین ارزش‌های ICCA ها در سطوح محلی و ملی تدوین شده است.

از مهم‌ترین اهداف این استراتژی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- حمایت از ابتکارات و تقویت مشارکت جوامع محلی،
- تسهیل تبادل دانش و تجربه میان ذی‌نفعان.
- ارتقای آگاهی سیاست‌گذاران محلی و ملی (و افکار عمومی

بر این اساس، تولید محتوای ارتباطی با محوریت دستاوردها و درس آموخته‌ها در اولویت قرار خواهند گرفت. همچنین نقش مؤثر جوامع محلی در حفاظت از تنوع زیستی و معیشت پایدار معرفی خواهد شد. محتوا و محصولات ارتباطی تهیه‌شده در میان سازمان‌های دولتی، سازمان‌های جامعه مدنی، جوامع محلی، نهادهای علمی و پژوهشی و نیز شرکای بین‌المللی به اشتراک گذاشته خواهد شد.

مدیریت ریسک

ریسک‌های شناسایی شده در جداول مرتبط با راهبردها، در جدول ذیل همراه با احتمال ریسک، درجه ریسک و فعالیت‌های کاهش دهنده آنها درج شده است.

جدول شماره ۳: مدیریت ریسک

حوزه	مخاطره	درجه ریسک (بالا، متوسط، پایین)	احتمال ریسک (بالا، متوسط، پایین)	پیش‌بینی فعالیتهای کاهش ریسک
جامعه محلی	کمبود علاقه، مقاومت و یا مشارکت کم اعضای جامعه محلی به حضور در جلسات آموزشی و یا تغییر ساختارهای مدیریتی ناکارآمد و رویه‌های نادرست	متوسط	متوسط	شناسایی و تحلیل منافع، حساسیت‌ها و نگرانی‌های جامعه محلی و نقطه‌های ورود برای جلب نظر آنها و ارائه اقدامات نمونه‌ای
	عدم پذیرش / استقبال پروژه توسط افراد با نفوذ و جامعه محلی (ریش سفید/ گیس سفید)	کم	کم	شناسایی دلایل مخالفت، بهره‌گیری از تسهیلگران محلی و اشخاص مورد اطمینان و اصلاح نحوه ورود و یا متقاعد کردن
	تعارض منافع بین جامعه محلی و یا گروه‌های ذینفع	متوسط	متوسط	شناسایی تعارضات و انتخاب روش‌های مناسب به منظور رفع تعارضات

حوزه	مخاطره	درجه ریسک (بالا، متوسط، پایین)	احتمال ریسک (بالا، متوسط، پائین)	پیش بینی فعالیتهای کاهش ریسک
	- عدم پیگیری (کارآموز) یا پشتیبانی (مجریان پروژه) پس از آموزش ها که منجر به از دست رفتن مهارت یا کاربرد ضعیف آنها می شود	متوسط	متوسط	از ابتدا کل فرایند مهارت آموزی، کیفیت محصول و بازار فروش مشخص باشد
	عدم توجه جامعه محلی به اصول طراحی و اجرای پروژه های پیشنهادی/ فردگرایی و عدم وجود روحیه کار جمعی	بالا	متوسط	تاکید بر تامین منابع فردی از طریق فعالیت های جمعی/ برگزاری کارگاههای مشارکتی به منظور تبادل اطلاعات
بخش دولتی	بروکراسی اداری/ قوانین و مقررات دست و پاگیر/ سطح پائین همکاری دستگاه های دولتی	بالا	بالا	در صورت ضرورت کارگاههای مشارکتی و میزگردهایی سازماندهی شود تا تبادل اطلاعات تقویت شود
	تغییر در سیاست ها و مدیران دولتی که می تواند جایگاه و فعالیت های جامعه محلی را تضعیف کند	بالا	بالا	توجیه و آگاه کردن مسئولین و کارشناسان جدید
	کمبود منابع مالی و اعتباری مرتبط و مستقیم در خصوص طرح های مذکور	بالا	متوسط	ملزم بودن دستگاهها به مشارکت قوی در اجرای برنامه ها (نقد/ غیرنقد)
عوامل محیطی	شوک های مختلف (به عنوان مثال، نوسانات بازار) که ابتکارات معیشت پایدار را تضعیف می کند	بالا	بالا	با توجه به تجربه چند سال اخیر، شناسایی فعالیت های در مقیاس جمعی و ارزیابی هر چه دقیق تر از بازارها، به نحوی که تنوع تولید کمتر در معرض شوک قرار گیرد
	تضاد بین اهداف حفاظتی و نیازهای جامعه یا معیشت که منجر به عدم رعایت اصول و معیارها می شود.	متوسط	متوسط	شناسایی معیشت های پایدار که با نیازهای جامعه سازگاری داشته باشد
	ناکافی بودن زیرساخت ها یا عدم دسترسی لازم به بازارهای کالاهای تولید شده که منجر به سودآوری پایین می شود	متوسط	متوسط	استفاده از آموزشگرانی که خود با وضعیت بازار آشنایی لازم را دارند و علاوه بر تامین مواد اولیه، خریدار تولیدات جامعه محلی هستند
	- تغییرات محیطی (به عنوان مثال، تغییرات اقلیمی، گونه های مهاجم)	بالا	بالا	با استفاده از دانش سنتی و دستاوردهای علمی، فعالیت

حوزه	مخاطره	درجه ریسک (بالا، متوسط، پایین)	احتمال ریسک (بالا، متوسط، پائین)	پیش بینی فعالیتهای کاهش ریسک
	که مانع از تلاش های احیایی می شود.			های احیایی مبتنی بر راهبرد سازگاری قرار میگیرد
	عدم دسترسی به موقع به منابع مالی	بالا	بالا	شناسایی منابع مالی مختلف و برنامه ریزی به منظور جذب آنها به عنوان مشارکت مالی (نقد و غیر نقد)
	همکاری ضعیف بین پروژه های مشابه	متوسط	متوسط	برگزاری جلسات حضوری (پایش مشارکتی) و غیر حضوری (اینترنتی) با مشخص بودن عناوین
	-عدم وجود نظام پایش و ارزشیابی به منظور اقدام به موقع در خصوص تغییرات غیر منتظره (مثبت و منفی)	کم	کم	نظارت دفتر، کمیته راهبری ملی و احتمالاً تیم پایش مستقل،

پایش و ارزشیابی

پایش و ارزشیابی یک اولویت کلیدی در برنامه کمک‌های کوچک بوده و به منظور پاسخگویی، شفافیت، مدیریت تطبیقی با تصمیمات، اقدامات آگاهانه و یادگیری از موفقیت‌ها و شکست‌ها، در سطح پروژه و کشور اجرا می‌شود. این سیستم امکان ردیابی پیشرفت فعالیت‌ها، و درک عمیق‌تر «چه چیزی» و «چرا» را ممکن می‌سازد. در نتیجه بستری برای پذیرش گسترده‌تر این برنامه و تغییرات توسعه‌ای ناشی از آن ایجاد می‌کند.

در حال حاضر، SGP پایش و ارزشیابی را در دو سطح انجام می‌دهد: الف) در سطح پروژه که توسط مجریان پروژه‌ها و ذینفعان پایش می‌شود. ب) در سطح ملی که برنامه SGP کشور نتایج پروژه‌ها را در ارتباط با راهبردهای برنامه کشوری پایش می‌کند. در جدول زیر مراحل پایش و ارزشیابی به تفکیک فعالیت، هدف، مسئول و دوره زمانی آورده شده است..

شاخص‌های مندرج در جداول راهبردها، برای ارزیابی پیشرفت و نتیجه بخشی پروژه‌ها، به تناسب موضوع، استفاده خواهند شد.

جدول شماره ۴: پایش و ارزشیابی

فعالیت	هدف	مسئول	زمانبندی
پایش فعالیت‌ها (از طریق جلسات مداوم، کارگاه‌ها، بازدید میدانی، پرسشنامه و تهیه مستندات)	تطبیق فعالیت‌های اجرا شده با سند پروژه	تیم مجری پروژه SGP و کمیته راهبری ملی	در طی اجرای پروژه

زمانبندی	مسئول	هدف	فعالیت
میان دوره و پایان دوره	SGP و کمیته راهبری ملی	ارزشیابی کارایی، اثربخشی و پایداری پروژه ها، سوابق، رویکردها، درس آموخته ها و مدیریت سازگار و تطبیقی	ارزشیابی نتایج پروژه ها (از طریق بررسی گزارشات و مستندات، بازدید میدانی، نشست های پایش مشارکتی)
یکبار در سال	هماهنگ کننده ملی	تطبیق نتایج پروژه ها با راهبردهای برنامه کشوری	تهیه گزارش پایش سالانه (AMR) و ارائه گزارش به تیم مدیریت مرکزی SGP
براساس نیاز	کمیته راهبری ملی	به روزرسانی راهبرد کشوری براساس نیازها و چالش های احتمالی	بازبینی راهبرد کشوری برنامه SGP

علاوه بر روش های یاد شده، برای اطمینان از اثربخشی و پیشرفت پروژه های ICCA-GSI، تمامی پروژه ها با استفاده از دو ابزار (فرم) ذیل مورد پایش و ارزشیابی قرار می گیرند. این ابزارها امکان رصد دقیق اهداف و سلامت اجتماعی-محیطزیستی CCAها را فراهم می کنند.

۱. ابزار مدیریت پروژه: در این فرم شاخص هایی برای اهداف تعیین شده در سند جهانی ICCA-GSI قرار دارد. این شاخص ها با اهداف شماره ۳، ۲۱، ۲۲ و ۲۳ GBF همسو شده اند.

۲. شاخص تاب آوری: این فرم با هدف ارزیابی سلامت اجتماعی و محیطزیستی CCAها طراحی شده است. شاخص ها شامل مواردی همچون تاب آوری، وضعیت پایداری و ظرفیت جوامع محلی و محیط زیست می باشد.

شاخص های جهانی برای فاز دوم ICCA-GSI

در ادامه شاخص های جهانی ICCA-GSI ارایه شده است. گردآوری اطلاعات و داده ها به عهده مجربان پروژه ها می باشد و دفتر برنامه SGP مسئول جمع بندی اطلاعات و ارایه به دفتر مرکزی این برنامه است.

جدول شماره ۵: شاخص های جهانی برای فاز دوم ICCA-GSI

ردیف	شاخص	سند پروژه ابتکار اقلیمی وزارت فدرال محیط زیست آلمان (BMUV Prodoc IKI)	چارچوب جهانی تنوع زیستی	تسهیلات محیط زیست جهانی برنامه کمک های کوچک	چارچوب یکپارچه نتایج و منابع برنامه راهبردی برنامه توسعه ملل متحد (IRFF)
۱	تعداد افراد بهره‌مند از پروژه‌ها، تفکیک شده بر اساس جنسیت. مستقیم : تعداد مردان، تعداد زنان غیرمستقیم : تعداد مردان، تعداد زنان	SI 4. ظرفیت افراد SI 3. انطباق	-	شاخص اصلی و الزامی GEF11 : تعداد افرادی که از تأمین مالی توسط GEF بهره‌مند می‌شوند. (به تفکیک جنسیت)	خروجی ۴.۱.۱: تعداد افراد بهره‌مند مستقیم از اقدامات حفاظت از طبیعت و ترویج استفاده پایدار از منابع طبیعی (به تفکیک جنسیت)
۲	مساحت اراضی که بهبود یافته است (به هکتار)	هدف جهانی: حداقل (۶ تا ۸ میلیون هکتار) تضمین شده و تحت تأثیر مثبت قرار گیرد. SI 2. اکوسیستم‌ها	هدف ۳	مساحت اراضی و اکوسیستم‌های تحت بازسازی (به هکتار) شاخص اصلی (GEF 3.1)	۴.۱.۲. منابع طبیعی که تحت استفاده پایدار، حفاظت، دسترسی و به اشتراک گذاری منافع مدیریت می‌شود.
۳	مساحت اراضی در حال احیا (به هکتار)		هدف ۲		
۴	تعداد گونه‌های مهم با وضعیت حفاظتی یا بهبود یافته			شاخص استاندارد SGP	
۵	تعداد ذینفعان مستقیم که معیشت و رفاه آنها بهبود یافته است			شاخص الزامی اجتماعی-اقتصادی GEF SGP	
۶	درصد افزایش معیشت‌ها الف. درصد افزایش درآمد ب. درصد افزایش تولید غذا (امنیت غذایی برای جوامع معیشتی)	افزایش درآمد حاصل از تولید محصولات سازگار با محیط‌زیست و بهره برداری های پایدار؛ ۱۵٪ - ۲۵٪ نسبت به سال مبنا	-	-	-

ردیف	شاخص	سند پروژه ابتکار اقلیمی وزارت فدرال محیط زیست آلمان (BMUV Prodoc IKI)	چارچوب جهانی تنوع زیستی	تسهیلات محیط زیست جهانی برنامه کمک های کوچک	چارچوب یکپارچه نتایج و منابع برنامه راهبردی برنامه توسعه ملل متحد (IRFF)
۷	تعداد پروژه‌های مرتبط با حفاظت/ ارتقاء/ ترویج روش‌های عرفی استفاده پایدار از تنوع زیستی توسط مردم بومی		هدف ۲۱ و برنامه کاری ماده ۸		
۸	تعداد پروژه‌های مرتبط با اتنوع زبانی جوامع محلی		هدف ۲۱ و برنامه کاری ماده ۸		
۹	تعداد پروژه‌های مرتبط با مشاغل سنتی جوامع محلی		هدف ۲۱ و برنامه کاری ماده ۸		
۱۰	تعداد کارگاه‌های تبادل دانش		هدف ۲۱		
۱۱	تعداد پروژه‌های مرتبط و تقویت کننده انتقال دانش بین نسلی		هدف ۲۱ و برنامه کاری ماده ۸		
۱۲	تعداد جوامع محلی دخیل در تصمیم‌گیری مرتبط با حفاظت از تنوع زیستی (در سطوح پروژه، محلی و استانی)		هدف ۲۲		
۱۳	تعداد اسناد راهبردی ملی که در آنها ICCA ها و اکوسیستم‌های مرتبط به عنوان اولویت در حفاظت از تنوع زیستی و سازگاری با تغییرات اقلیمی درج شده است	شاخص اهداکننده	اهداف ۲۱ و ۲۲	استراتژی منظر SGP / برنامه COMDEKS در صورت مرتبط بودن؛ مشارکت در NBSAP و موارد مشابه.	

ردیف	شاخص	سند پروژه ابتکار اقلیمی وزارت فدرال محیط زیست آلمان (BMUV Prodoc IKI)	چارچوب جهانی تنوع زیستی	تسهیلات محیط زیست جهانی برنامه کمک های کوچک	چارچوب یکپارچه نتایج و منابع برنامه راهبردی برنامه توسعه ملل متحد (IRFF)
۱۴	تعداد امتیازات ارزیابی های شاخص تاب آوری ICCA که مطابق با روش خودتقویت کنندگی ICCA انجام شده اند.	شاخص اهداکننده	اهداف ۳، ۲۱ و ۲۲		
۱۵	تعداد واحد برنامه ریزی سرزمینی که در ارزیابی های مربوط به شناسایی و حکمرانی ICCA، آنرا پذیرفته و به کار گرفته اند	هدف جهانی: حداقل ۲۵-۲۰ واحد برنامه ریزی سرزمینی	هدف ۲۲		
۱۶	تعداد برنامه مدیریتی و ارزیابی حکمرانی که به روزرسانی شده که شامل شناسایی ICCA به طور قانونی یا دیگر اشکال شده باشد	اهداف جهانی ۲۰-۲۵	هدف ۲۲		
۱۷	تعداد توافق های حقوقی و شناسایی شده ICCA برای تضمین حفاظت و استفاده پایدار از آنها	اهداف جهانی: توافق های ۱۵-۲۰	هدف ۲۱		
۱۸	تعداد پروژه های تحت اجرا و مدیریت زنان		هدف ۲۳	شاخص استاندارد SGP	
۱۹	تعداد زنان از نمایندگان گروه مجری و یا سایر گروه های ذینفع پروژه که مورد حمایت و توانمندی قرار گرفته باشند.	هدف جهانی: حداقل ۸۷,۵۰۰ (میانگین ۲۵۰ زن در حدود ۴۰۰ پروژه)	هدف ۲۳	شبه شاخص استاندارد SGP	

تعیین محدوده های هدف در اجرای طرح ها

بدلیل گستردگی و تنوع نمونه های مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی و نظام های عرفی مدیریت سرزمین در ایران، تدوین برنامه ای جامع که در برگرنده نیازهای استراتژیک هر یک از انواع حفاظت محلی باشد مستلزم مطالعات عمیق و فعالیت بین بخشی کلیه دست اندرکاران است. همچنین در رویکردهای حفاظتی جدید به اختصاصی شدن شیوه های حفاظت در تناسب با شرایط اقتصادی و اجتماعی و اکولوژیک خاص هر منطقه، توجه می شود. بنابراین لازم است برای احیا و تقویت نظام های عرفی و شیوه های مدیریت پایدار سرزمین و حفاظت عرفی توسط جوامع محلی، در این زمینه طرح ها و برنامه هایی در مقیاس خرد و محلی با مشارکت کامل ساکنان این مناطق تعریف شود.

بنابراین، در تهیه این سند، توصیه شده که راهبردهای پیشنهادی می بایستی بر مناطقی متمرکز شود که در آن پیشینه کار در مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی و همچنین بستر مناسبی برای مشارکت جوامع محلی وجود داشته باشد.

شاخص های مورد استفاده برای تعیین مناطق هدف برای حمایت از مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی در زیر آمده است:

- منطقه واجد اهمیت ویژه از نظر تنوع زیستی و فرهنگی در سطح ملی و بین المللی باشد
- وجود دانش محلی در مدیریت سرزمین
- وجود پیشینه اجرای پروژه در فاز اول و یا دیگر پروژه های برنامه کمک های کوچک

در این راستا و با توجه به شاخص های ذکر شده در بالا و با توجه به بررسی های صورت گرفته از راهبرد برنامه کشوری فاز ششم و همچنین ارزیابی کارشناسی در این مرحله، محدوده های هدف برنامه حمایت از مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع محلی، در سه حوزه زیر معرفی می شود:

۱. مناطق تحت حفاظت عرفی جوامع عشایری و سامانه های عرفی مدیریت پایدار سرزمین (Tribal CCAs)
۲. نظام های عرفی حفاظت و بهره برداری پایدار از مناطق دریایی- ساحلی (Marine and Coastal CCAs)
۳. نظام های عرفی کشاورزی متأثر از تغییرات اقلیم (Agriculture CCAs)

ویژگی های طرح های پیشنهادی

برای حصول اطمینان از همسویی طرح های پیشنهادی با ۴ هدف راهبردی و دستیابی به اهداف مرتبط، ضروری است که طرح های پیشنهادی دارای معیارهای خاصی از جمله موارد زیر باشند:

- ۱- تقویت ارتباط بین جامعه محلی و منطقه تحت حفاظت
- ۲- ارتقا مشارکت مردم محلی در تصمیم گیری در مورد مدیریت منطقه تحت حفاظت جامعه محلی
- ۳- بالابردن میزان حفاظت از طبیعت
- ۴- بهبود کیفیت زندگی و معیشت پایدار جوامع محلی
- ۵- تضمین حقوق عرفی بهره برداری و به رسمیت شناخته شدن نظام های عرفی
- ۶- فراهم ساختن حمایت های مورد نیاز منطقه تحت حفاظت عرفی جامعه محلی
- ۷- کاهش تهدیدات خارجی بر منطقه تحت حفاظت جامعه محلی
- ۸- تجربه گروه پیشنهاد دهنده طرح در زمینه فعالیت های مشارکتی با جوامع محلی

ضمیمه یک

اهداف سال ۲۰۵۰ و اقدامات سال ۲۰۳۰ چارچوب جهانی تنوع زیستی

<p>زندگی در هماهنگی با طبیعت که در آن: «تا سال ۲۰۵۰، تنوع زیستی ارزشمند، حفاظت و بازسازی شده و خردمندانه استفاده می شود، خدمات اکوسیستمی حفظ و سیاره زمین سالم با قابلیت ارائه منافع اساسی برای همه مردم خواهد بود»</p>	<p>چشم انداز سال ۲۰۵۰</p>																																																
<p>ابزارهای اجرایی کافی (منابع مالی، ظرفیت سازی، همکاری های فنی و علمی، دسترسی به و انتقال فناوری) تامین شده</p>	<p>منافع حاصل از استفاده از منابع ژنتیکی، اطلاعات دیجیتالی توالی (ژنتیکی) در تنوع زیستی و دانش سنتی مرتبط با منابع ژنتیکی به طور منصفانه و برابر به اشتراک گذاشته</p>	<p>تنوع زیستی به طور پایدار بهره برداری می شود و خدمات و کارکردهای طبیعت به مردم ارزش گذاری، نگهداری، تقویت و احیا شده است</p>	<p>یکپارچگی، پیوستگی، تاب آوری همه اکوسیستم ها حفظ، افزایش و احیا شده است؛ نرخ انقراض و مخاطرات گونه ها کاهش یافته؛ تنوع ژنتیکی حفظ شده است</p>	<p>اهداف سال ۲۰۵۰</p>																																													
<p>اقدام فوری برای معکوس کردن و متوقف کردن فرایند از بین رفتن تنوع زیستی به منظور قرار دادن طبیعت در مسیر بهبود به نفع مردم و سیاره زمین با حفظ و استفاده پایدار از تنوع زیستی و تضمین برخورداری منصفانه و برابر از منافع حاصل از منابع ژنتیکی همزمان با تامین ابزار لازم برای اجرا</p>				<p>ماموریت سال ۲۰۳۰</p>																																													
<p>۳. ابزارها و راه حل ها برای اجرا و جریان سازی</p> <table border="1"> <tr><td>۱۴</td><td>جریان سازی تنوع زیستی در همه بخش ها</td></tr> <tr><td>۱۵</td><td>کسب و کار و تنوع زیستی</td></tr> <tr><td>۱۶</td><td>مصرف پایدار</td></tr> <tr><td>۱۷</td><td>ایمنی زیستی</td></tr> <tr><td>۱۸</td><td>یارانه ها و مشوق ها</td></tr> <tr><td>۱۹</td><td>منابع مالی برای تنوع زیستی</td></tr> <tr><td>۲۰</td><td>ظرفیت سازی و توسعه</td></tr> <tr><td>۲۱</td><td>اطلاعات و دانش</td></tr> <tr><td>۲۲</td><td>مشارکت مردم بومی و جوامع محلی</td></tr> <tr><td>۲۳</td><td>عدالت جنسیتی</td></tr> </table>	۱۴	جریان سازی تنوع زیستی در همه بخش ها	۱۵	کسب و کار و تنوع زیستی	۱۶	مصرف پایدار	۱۷	ایمنی زیستی	۱۸	یارانه ها و مشوق ها	۱۹	منابع مالی برای تنوع زیستی	۲۰	ظرفیت سازی و توسعه	۲۱	اطلاعات و دانش	۲۲	مشارکت مردم بومی و جوامع محلی	۲۳	عدالت جنسیتی	<p>۲. رفع نیازهای مردم</p> <table border="1"> <tr><td>۹</td><td>استفاده پایدار از گونه های حیات وحش</td></tr> <tr><td>۱۰</td><td>مدیریت پایدار مناطق و سیستم های تولیدی</td></tr> <tr><td>۱۱</td><td>کارکردها و خدمات اکوسیستمی</td></tr> <tr><td>۱۲</td><td>فضاهای سبز و آبی در نواحی شهری</td></tr> <tr><td>۱۳</td><td>دسترسی و اشتراک منافع</td></tr> </table>	۹	استفاده پایدار از گونه های حیات وحش	۱۰	مدیریت پایدار مناطق و سیستم های تولیدی	۱۱	کارکردها و خدمات اکوسیستمی	۱۲	فضاهای سبز و آبی در نواحی شهری	۱۳	دسترسی و اشتراک منافع	<p>۱. کاهش تهدیدات تنوع زیستی</p> <table border="1"> <tr><td>۱</td><td>آمایش سرزمین و کاهش تلفات</td></tr> <tr><td>۲</td><td>بازسازی اکوسیستم ها</td></tr> <tr><td>۳</td><td>حفاظت و حراست از اکوسیستم ها</td></tr> <tr><td>۴</td><td>حفاظت از گونه ها</td></tr> <tr><td>۵</td><td>برداشت، تجارت و استفاده از گونه ها</td></tr> <tr><td>۶</td><td>گونه های مهاجم بیگانه</td></tr> <tr><td>۷</td><td>آلودگی</td></tr> <tr><td>۸</td><td>تنوع زیستی و تغییرات اقلیمی</td></tr> </table>	۱	آمایش سرزمین و کاهش تلفات	۲	بازسازی اکوسیستم ها	۳	حفاظت و حراست از اکوسیستم ها	۴	حفاظت از گونه ها	۵	برداشت، تجارت و استفاده از گونه ها	۶	گونه های مهاجم بیگانه	۷	آلودگی	۸	تنوع زیستی و تغییرات اقلیمی	<p>اهداف اقدام سال ۲۰۳۰</p>
۱۴	جریان سازی تنوع زیستی در همه بخش ها																																																
۱۵	کسب و کار و تنوع زیستی																																																
۱۶	مصرف پایدار																																																
۱۷	ایمنی زیستی																																																
۱۸	یارانه ها و مشوق ها																																																
۱۹	منابع مالی برای تنوع زیستی																																																
۲۰	ظرفیت سازی و توسعه																																																
۲۱	اطلاعات و دانش																																																
۲۲	مشارکت مردم بومی و جوامع محلی																																																
۲۳	عدالت جنسیتی																																																
۹	استفاده پایدار از گونه های حیات وحش																																																
۱۰	مدیریت پایدار مناطق و سیستم های تولیدی																																																
۱۱	کارکردها و خدمات اکوسیستمی																																																
۱۲	فضاهای سبز و آبی در نواحی شهری																																																
۱۳	دسترسی و اشتراک منافع																																																
۱	آمایش سرزمین و کاهش تلفات																																																
۲	بازسازی اکوسیستم ها																																																
۳	حفاظت و حراست از اکوسیستم ها																																																
۴	حفاظت از گونه ها																																																
۵	برداشت، تجارت و استفاده از گونه ها																																																
۶	گونه های مهاجم بیگانه																																																
۷	آلودگی																																																
۸	تنوع زیستی و تغییرات اقلیمی																																																

منبع: GIZ Bio Frame. 2023